

ÉRDI IRKA

IRODALMI-KULTURÁLIS FOLYÓIRAT
XI. ÉVFOLYAM 1. SZÁM 2021. MÁRCIUS 400 Ft

Baka Györgyi: Átmozduló léthatárok

Kisded Jézus álmom

Anyjának éreztem magam,
föltettem Öt, a kiszolgáltatottnak
hitt kicsiny csecsemőt, aki
szobámban röppent erre-arra,
szekrény fölé, ablakpárkányra,
bújt asztal alá, ágyam mögé.

Mosolyogva intett felém,
emelkedjek föl hozzá,
játsszunk együtt, lebegjünk
könnyedén a kitárult térben.

Mozdulásra képtelenül,
ámuló szemmel néztem,
és óvtam volna egyre Öt
kicsinységében, nem tudva,
hogy Ó tart engem,
gyöngesége megtartó erőm.

Áthatott gyermeki tisztasága,
amire úgy áhítozik a lélek,
miként a vízre a füvek, a fák,
a föld s a szomszós mezők.

Szüless meg! Szabadulj föl!
Felszakadó sebeid feszítenek
– szólomatlan hangtalan.

Felfoghatatlansága belém
hasított, fölébresztve belső
bénultságomból, némán
üzente az ölelő csöndben:
Engedj el mindent, jöjj
hozzám bátran, a vízen járva.

Dylan D. Tides

Rózsa

Gyűjtsd össze az összes szirmát,
simítsd meg a sok kis cirmát,
hallgasd puha, friss dalukat,
s olvasd el az illatukat:

Első szirma egy kis játék...
Fényben soha nem is járt még...
Hunyorog rám álmoskásan,
s visszahajlik, ne is lássam...

A második vidám fajta...
Megáll még a csend is rajta,
s csiklandósan ugrik tova,
mosolygás a lába nyoma.

A harmadik szeleburdi,
szerelmet tud belegyúrni
minden vörös sóhajtásba,
csak szív legyen, aki lássa...

A negyedik kissé balga...
Nincs békéje, nincs nyugalma,
tele félsszel roskadásig,
de szeret, mint bármely másik.

Az ötödik szenvedélyén
borzongni fogsz... Minden éjén
lángra gyújtja majd a tested,
csak hogy hallja: őt kerested!

A hatodik pusztán hálás...
Fénylő szeme mindig párás...
Köszöni, hogy rá neveltél,
jövője és múltja lettél.

Van még sok száz, s lelke mindnek
Érted bomlik, Neked billeg
a tavaszi lágy zenében,
Rólad sűgva ring szélben...

Gyűjtsd hát be az összes szirmot,
simítsd meg a sok kis cirmot,
s mint egy örök, drága kelmét,
örizd meg majd mindnek selymét!

Cettler Gertúd

– éjjeli küldemény –

nesztelen szavaimmal bekúszom estéd-
be, tán nem is vártad...sebaj, itt felejtem min-
det elmélkedő emlékbe, ahogy egykor találtad:
talán szunnyadó fény leszek lámpádon, mely las-
san elszendereg, amint szemedre nehezedik az éjjeli
álom, talán érkezek hozzád, mint a sosem hallott fe-
hér zaj, mellyel füledbe morajlik vissza-visszatérően
egy enyhe zsvaj, no meg a megpendítve rég elfele-
dett pár húros gitárom mindeközben ablakomat kitá-
rom, a világ feszélyező hangját kizárom, legyen hát,
e napszentület számodra idillikusan krémes, hogy
éjszakai víziód lehessen még leleményes, vagy akár
csak pusztán megízlelhess a holnap képmását, s fris-
sen felébredve elmesélhesd, mi mindent éltél át, míg
képzeletben erre-arra jártál, tán hétfejú sárkányokkal
is megvívta, ám megeshet, hogy lábaidat álmaidban
bandukolva domináns gondolatok vakvágányra vin-
nék, mégis reggel élénken felocsúdvá ellentétes gon-
dolataiddal én is harcot vívnék, kijózanítóan homlo-
kodra fagyos számmal forró csókot ajándékoznék, s
hagynánk, hogy a nappalt újra felváltsa az éjjel, hogy
összeforraszthassa a békéset a meghittséggel...

R. Bogdán Jolán kerámiaja

Gani Zsuzsanna

Kikelet a Pilisben

Virágszőnyeget terített elém a kikelet,
napsugár cirógatta szelíden a ligetet.

Virult a tarsóka, boroszlán, mezei zsálya,
repetett a lelkem, mert szívemhez szólt a bája!

Erdőn, réten pezsdült az élet, zsongott a tavasz,
Szent György hava kélt, s már szedte a lábát a ravasz.

Viháncolt a fény, bizony, szeszélyes volt április,
aranyesőt szórt a május, s mily szép lett a Pilis!

Buja lett, burjánzó, friss és agg tölgyeitől dús,
bükkfák ölelkeztek liánnal, s dal szólt, édesbús.

Éltes fa tövébe ültem le csöppnyit pihenni,
behunytam szemem. De jó volt kicsit semmit tenni!

Egy kicsit megállt a Föld, velem együtt szundított
jóízűen, homlokán egy ráncot zsugorított.

Közben árnyak suhantak, s vele a Nap karöltve,
hűvösödött, megborzongtam, a Hold kélt köszöntve.

Míg én nyugovóra tértem, feléledt a berek,
előbújtak a vadak, ébredtek a szelek.

Ragyogó csillagok az égen tánkra perdültek,
baglyok huhogtak, s az éjben tücskök hegedültek.

Karácsony István

Év-forgó: Tavasz

Fecskefarak „VÉ” betűje
rajzolja az eresz alá
az áprilisi karcsú est
szikkadó pasztell vázlatát.

Két bogár merengve nézi,
hogy szürcsöli kéregnedvét
– amit a tél hagyott neki –
egy elárvult szomjas veréb.

Kerepesi Igor

Kellett volna

Ha most hullna ránk az este
Buja forró nyári teste,
S most ölelne mellkasára
Minden édes, furcsa vágya,
Maradnék, és menni többé
Nem csábítna már a lárma.

Ha most volna, hogy simítna,
Bolgár-tenger hús hulláma,
És a szemed csak most kérne:
„Legyél szívem szép reménye”,
Lennék, ami nem voltam én
Ott a múltban, várva, félve.

S ha most várna ódon Prága
Télillatú drága álma,
És a vásár dús élményű,
Ezerfényű látomása,
Kezed fogva nem vágynék már
Más útra és más leányra.

És ha várnál, amint régen
Ünnep-ízű hétvégéken,
S belém bújnál, ahogy tetted,
Úgy mondva el szerelmedet,
Elhagynom majd azt a szobát
Remélném, hogy nem engeded.

S amíg hülne finom teánk,
S mosolyogna a Hold reánk,
Várnánk, jöjjön már az éjjel,
(Csordultig a szenvedéllyel),
És a hulló ruhád nézve,
Ölelnék bújva, kéjjel.

Bársony-bőröd illat-árja,
Szemérmesen elem tárva
Várna engem, mint drága kincs,
(Érintés, mi finomabb nincs),
Simítnám és szeretném én
Várva: vágyva rámtékints.

És ha mindaz, minek vége,
Most lépne csak életembe,
S újra tested lankás tája
Lenne testem szép hazája,
Szeretnék, ahogy régen,
Kezdetektől kellett volna.

Kósa Márta

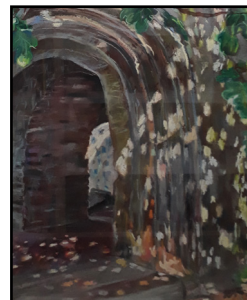
Szívrejte

Örökre szívembe zártalak
talán ezért
nincs bennem béke
úgy dörömbölsz
kiáltasz nekem
hogy
belefulladok
a
zuhogó vérbe

örökre szívembe zártalak
hallom mindig
mindig a hangod
vállamra szállnak
sóhajtozva
száműzött
tört szárnyú
fekete galambok

örökre szívembe zártalak
ökleid keményen
dobhártyámhoz verted
agyamban
csontomban
rejtezel
életem
örökké neked kell

görcsösen fog kezed
el sosem enged
halkan konduló
sejtemben mozduló
parányi
lét-léleklarangodat
örökre
szívembe
rejtetted.

Wenszky Ágnes: Balázs-hegyi templomrom

Kreischer Nelly

Uram, segíts!

Kérlek, Uram, háborgó lelkem segítsd csitítani.
Kérlek, adj erőt ellenni üresen, egyedül.
Kérlek, Uram, Te fogd meg kezemet,
hogyan kibírjam, míg a vihar elül.

Segítettél ölni irigységet, vágyat
és más gyarló érzéseket.
Felruháztál szelíd alázattal,
de meghagyta a félelmeket.

Rettegek egyedül, dermeszt a magány.
Erőtlenít jeges félelem,
mi káosszá keveri a rendet,
s végül mindez egy lesz már velem.
Kérlek, Uram, segíts! Ne hagyj el engem!

Ludwig Géza

Kérded: miért?

Ha nem csodálsz fűszálban a zöldet,
az élet földi akkumulátorát,
ha nem látod meg virágban a mézet:
keserűn vonulsz az életen át.

Ha nem látod a rothadó levélben
eljövő tavaszra nyílt virág színét,
megújulást a kínzó szenvedésben,
akkor a vég céltalan rohan feléd!

Ha nem látod a cédában az embert,
és nem látod meg koldusban a rokont,
ha nem tudsz sírni idegenért könnyet,
akkor életed már csakugyan kolonc.

Ha nem érzed, mily végtelen a lelked,
és még képtelen vagy nézni felfelé,
csak tíz percig nézd a Krisztus-keresztet,
míg könny nem von fátyolt szemed elé.

Itt élsz te is? E hadakozó bolygón?
Kérded: miért? És bujdosol a lelked?
Hívjad küzdeni! Tán belép az ajtón
és szól: Ne ölj, szeress – és adj! Ha kérded...

Lukács Mária

A fény születése

Amint fent úgy lent
a tükrömből valaki integet
mosolyom szívből fakad
fények gyúlnak a hajnali csendben
benne látom az egyetlen
énekelek és remélem hogy eljön
a Szenteste melege
és szétárad a lelkekben
fűtőszál szíveinkben
hol minden együtt rezeg
és lángra lobban a szeretetet

Várunk valakire kinek lelke hófehér
minden gyermekét kíséri
ünneplőt veszek de nem feketét
tisztaság lesz otthonomban
együtt megyünk végig az úton
lassítva lépteinket élvezzük
az életet a kis jászolra pillantva
gyermeki énünket látjuk
gögcicsélnek még szavai
de együtt vele mi is felnövünk
Isten úgy akarta hogy gyermekét
nekünk ajándékozta
szeretettel jön közénk
amint belül úgy kívül
élete csillogó ajándék

Máté Miklós

Földfogyta

(Brávó, Mohó Szapi-ENSZ!)

Madár hull a fákról
nem gyümölcs
tenger nyirkában
bálna fő
lazacok ritkulnak
cápák levesbe halnak
sajog a tépett Tajga
Amazóniát út szabdalja
perzselő sivatag támad
hegyekről vészelt
gleccserek szánkáznak
tüdőbeteg a levegő
a folyók tengerek

víztemető
hová az ember jött bajnak
nincs ott menedék
egyetlen fajnak.

Eléri az ipar mocska
kivész a selyemmajmocska
olajmezőn nem hajt olajág
lárma nyeli el a Föld jaját...

Ez itt a kék(re vert) bolygó
a szédelegve imbolygó
öklend a tenger
partra dobja mit belé
hánytak
elnyelni már csak az embert
vágyja
szeméhez kap a fényes Nap
botránkozik a szüzi Hold
mindenéből kiforog
reng és töpreng a Föld:
hová tűnik a zöld?

árad és el nem fárad
az ember-cunami
üvegbefőtt városokban
fölszökik a pláza láza
ha profit razziázza
koponyakondérban
agyvelő fő
álomkört terjeszt
szirupos képcső...

a világ véres
mindenki máséra éhes
minden önös
a jövő ködös
csak a latrina közös
hova kijár hétmilliárd
ingyenlő...

Aláaknáztuk a jövőt
táncolunk az aknamezőn
isszuk mérgezett borunk
saját torunkon vigadunk...

Ács Valéria kerámiája

MÓCZÁR CSABAI BALÁZSNAK

KÖSZÖNTŐ

Kedves Balázs,
aki Czabai...
s ki egyáltalán nem maradi,
sőt, ahogy repül az idő,
és szállnak az évek,
egyre fiatalabbnak mondanálak,
s nem vénnek!

Nem is kellenek az érvek,
mert beszél helyetted az élet.
Töretlen energiád és szellemed
formázta ilyenné jellemed.
Régi vágású jellemed
okoz kellemet,
és humanizmusod táplálja „humorizmusod”!

Maradj ilyen nekünk még
száz évig vagy tovább,
ápdold kertedet, a kis öko-csodát,
őrizd meg mosolyod és derűd,
a két szemed huncut etűd,
mellyel játszol életed hangszerén,
ahol a dallam éltető, de oly szerény.

S ma, eme jeles napon köszöntelek
duplán és nagyon...
duplán, mert neved napja és születésed
pillanata egymás sarkát tapossa,
a szép perceket egymásra halmozva,
és nagyon, mert BALÁZS ilyen vagyion,
s ez az emberség és empátia
több mint száz vagyion...

Isten éltessen!

„ROSSZKEDVÜNK TELÉN”

A reggeli kávémba a teraszon
zord, hideg fagyot hordott a szél.
Rádöbbenek – bögrémet lerakom –
A tét itt már régen a „fordított” tél.

Richard újra és újra közöttünk jár
– csak az Isten tudja, hányadik – .
Miközben rég meztelen a király,
a nép csónakja mégis hányódik.

A sötét középkornak az árnya
újra meg újra a földre vetül,
s szabad Ikarosznak a szárnya
York napsütésébe belerepül...

Nagy-Rakita Melinda

Riadt tavasz

Hull a hó
Jácintok reszketnek a szélben
Micsoda tavasz ez
Éjszakánként járvány sunnyog
Reggelre riasztó számmá válik
Valaki ki tegnap még mosolygott
Hó kavarog
Félelem igazgat
Meg felelőtlenség
Nagyképű hatalom tombol
Szájmaszk helyett szájjárat ígér
Riadtan búvik a józan ész
Lessük a szomszéd népeket
Talán nekik még rosszabb
Reszketve reménykedünk
Bújunk lakásba házba
Erkélyről tapsolunk
Fáradt orvosoknak
Mentősöknek ápolóknak
Hőssé vált bolti eladóknak
Miközben
Órák napok hetek hónapok
Vánszorognak
Most még a természet is megbolydult
Tegnap tavasz volt
Ma havat hord a szél
S hogy holnap mi lesz
Még jósolni is nehéz

Naszvadi Judith

Valami moccan

valami moccan
a tavalyi avar
alatt téblábol
az ősi parancs
csak élni végre
és mindenáron

nem tudom miért
zsibognak az erek
amik a szívembe
futnak de ha rád
nézek látom a
rokon felindulást

ez a tavasz most
tényleg más lesz
szerelmet és
szabadságot
követel rajtunk
mindenáron

vajon hova mosnak
majd az éltető esők
a viharok után
hova tűnünk majd
a most még csöndben
moccanó tavalyi avarral

Te maradtál

Most azt játszom,
Hogy itt vagyok,
Még elérhetsz,
Még hallhatod
Nevetésemben
Önmagad.

Megmarad
Neked a hangom,
Vagy a tökéletlen
Félprofilom
Elmosódó élei.
Lassan fakulok

Majd. Alakulok
Valami mássá,
Mint voltam.
Emlék leszek
A lét és nem lét
Agyadban égő határán.

Általam siratod
Rövidre szabott
Földi árvaságod.
Eszedbe jutok én,
Vagy a belőlem
Itt maradt emlék.

És jólesik majd,
Hogy átöleltél
És szerettél,
Aztán elbúcsúztál.
Én mentem,
És te maradtál.

Én mentem
És Te maradtál.

Pálfi Nándor

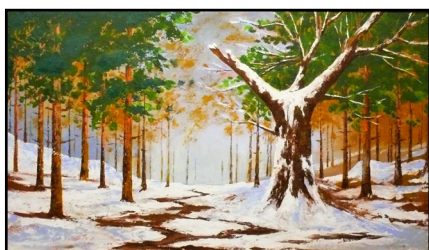
Valami ott maradt

Néha visszanéz, és nem érti,
Hogy lehet, hogy az élet
Olyan gyorsan leperreg,
Hogy az idő átkarol,
És többé nem ereszt.

Nem érti, hogy lehet,
Hogy a fiúból már férfi lett,
Hogy már csak emlékek,
Akiket egykor szeretett,
És az emlékek közt
Valami mintát keres.

Nem érti, hova tűnt
A világ, amit úgy szeretett,
Kutatja a fákat, a régi ízeiket,
Az ízekhez érzéseket kapcsol,
Az érzésekhez nevetet,
És még emlékszik rá,
Hogy azon a padon ülve
Egyszer régen nevetett.

Néha visszanéz, és tudja,
Hogy valami ott maradt,
Egy barát, egy mosoly,
A múltban, ahova menne,
Egyre csak menne,
De többé már nem mehet.

Kovács Mátyás: Behavazott völgy

Pálné Onódi Judit

Csendjeim

1.
Olyan csend van,
hogy hallom
egy pókhálóba szorult
bogár zizegését.
Olyan csend van
hogy hallom
a szívem lüktetését.
Feszülten rezeg a levegő
mint a billentyűvel megütött
húr a zongorában
Ugrásra készen tartja
minden idegszálam.

3.
Magába húzott a nagy fotel
Csendben rám borult az este
Zsong fejemben az elmúlt napok
minden boldog perce
bizsereg véremlen minden szó
csitítom gondolataim szárnyalását
Ez a csend most jó
Egyedül vagyok
tagjaim mozdulatlanok
testem, lelkem belesimul a csendbe
Pihe párna lágyan lengő lepke
Bársonya simogat
mély puhasága
elringat.

Pergel Antal

Őszi út

Hideg hajnalon
álmosan fáznak a fák,
lombjuk felszisszen –

megcsípte őket a dér.
Holdfényudvaron
vadludak árnya kiált,
vizek páráját
messzire fújja a szél.

Smaragdból rubin-
gyémántot csiszol a táj,
aranyba olvadt

levélen alszik a fény.
Szürkébe hajló,
megkopott emlék a nyár,
barna hajamra
hópelyhet rázott a tél.

Péter Éva Erika

[a gondok]

a gondok rendre betakarnak.
rád nehezül a hiány, a távol.
a lelkiismeret nyíló ablak,
gyertyaláng a pillanat, világol,

a mulandó áramlik, alakul,
elveszni hitted, de csak más.
a lélegzet savanyú fala hull,
mellkasból köd szakad, sóhajtás.

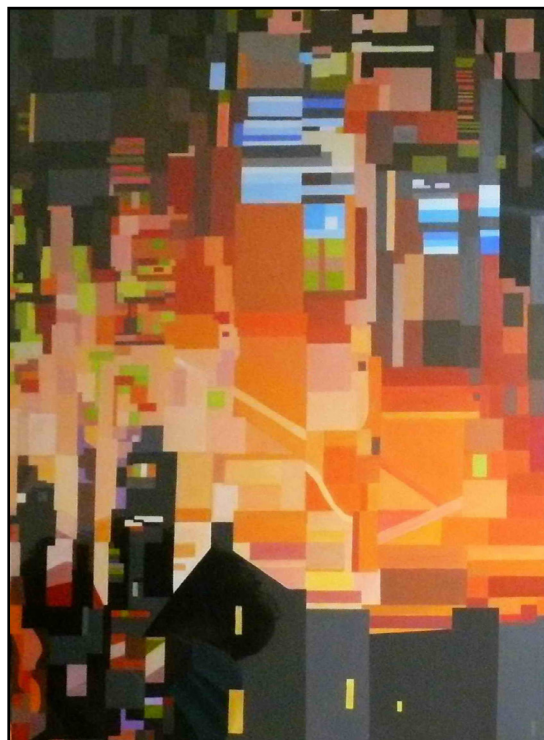
arc ez a föld. pofonokkal tele.
ébrednél, de mennyi van még addig.
lassul a kékes szavak ütőere,
s a fellobbanó csönd, tudod: kialszik.

Petrik István

Színezzük Tovább

Az Úr adott egy hazát,
és adott egy Kölcseyt.
Kaptunk tőle egy nyelvet,
és szépséges kincseit.
Himnusz és a Szózat,
a Halotti Beszéd...
Ha magyarul érzel,
hát tudod, mennyire csodaszép.
Népdalok és a versek,
a mesék és balladák...
Bárhol élhetsz e Földön,
de csak itt lehet hazád!
Nekünk adta a jó sors
a négy folyót, a nemzetet.
Ide került egy kis nép,
és kapott új kezdetet.
Árpádok nemzedéke...
háborúk és csaták.
Az ősök hősiességgel

védtek e szép hazát.
Légy büszke magyar lélek,
mert áldott lett e föld...
Árpád-sávós a zászló,
meg piros, fehér, zöld...
Keresztek és hantok
a hősi címeren.
Művelt fők sokasága
a tiéd, nemzetem.
Földművesek, parasztok,
ügyes mesteremberek.
Dolgos nép ez a magyar.
Nem álmot kergetek.
Kultúrám magyar. Vallom!
Én most tovább vihetem.
Eddig se volt szürke,
de most már én színezhetem...
Ó, mennyi áldott elme
született már ide.
Lélek és magyarság.
Egy nép megvallott hite...

Nagyszalóki András Őszi hajnal

Somogyi Norbert

Haikuk

Megvan mindenünk.
Már csak az életet kell
újra tanuljuk.

Akasszátok fel
a kialakult képem.
Szöges ellentét.

Kettőre zártam
álmaimat. A kulcs a
lábtörő alatt.

Megtépte a szél
álmaim vitorláit, de
sodródom feléd.

Szél söprögeti
a kiejtett szavakat.
Eltűnt egy mondat.

Szabó Aida (Jampa drolma)

Lao-ce

(parafrázis)

Három Bölcs, kiket egybefon kép,
fénylő lámpástok erősíti egymást,
békében, hitben örvend a nép.
Lao-ce, Te, Öreg Gyermek,
már létezésed is csodás mese,
idős anya és szivárvány szülötte,
kit Kon-fu mester sárkányhoz mért.
Hagysz hivatalt, várost fekete ökrön,
Út és Erény Könyvét, tanodat földön.
Tűnsz hegyekbe, tűfokú csúcsokba,
ősi hármasságba. Jársz szemlélődve
önmagad tiszta forrásához, tűnődve
sejtelmes Hold titkán, hegy nyugalmán,
rebbenő madáron, virág hervadásán,
míg berekkel összenőtt köpenyed
bogarak, gombák, fürge gyíkok lepik,
s áldószelíd cseppekben halkan esik.
Mélázva vízen, mi jó, mint az Út,
olt szomját, tisztít, feledtet bút,
hol mély, hol sekély, mint gondolat,

a döntés meghatároz sorsokat.
Természet örök ritmusát, rendjét,
benné ember kicsinységét tudva éltél
– hímzett selyemruha felett vászon –,
híveid hiszik, még élsz, vágyott álom.

A 81 versből álló tanítást a hegyszoros öre lejegyezte és
Öreg Mester vagy Öreg Gyerek (Lao-ce) címmel az utókorra
hagyta. Ez a két fejezetből álló szöveg kapta később az Öreg
mesternek a Tao-ról és a Te-ről szóló tanítása (Tao-te-king)
címet- Magyarul is megjelent több fordítása.
Lao-ce életéről nagyon keveset tudni, mert nagyon szerette a
homályt, és szándékosan eltűntette élete minden nyomát. S ez
lesz a jellemző Lao-ce minden követőjére, mert a bölcs ember
„elrejt valódi lényét”, „nem hagy nyomot maga után”. A
beavatott „hímzett selyemruhája fölött egyszerű vászonruhát
visel”, a Tao-hoz igazodik, nem a világhoz.”Végtelenül kicsiny
abban, ami által még emberi, végtelenül nagy abban, ami által
egy az éggel”

Szatmári Kristóf

Augusztusi reggel

Lassan kúszik le a Nap első pillantása
A vén fák árkolt, gyógyult törzsén,
Szétterül augusztusi reggel harmatos gypén,
S ledobja páratakaróját is Dunának árja.

Fel, fel, hallik tétován álmos madárdal,
Valahol öreg autó indul kis zörrenéssel,
Ott ember siet üres kézzel, nehéz lépte,
A hús est csendje megtelik éltető zajjal.

Így éleszted fel hidegbe zárt szívem!
A tetszhalott kamrákba új vér tódul,
Az elme csarnokában ércharang kondul.
Te kapsz be, töltsz fel, melegíted, életem!

Nem kéne most ezt írnom. Korai az óra.
Nem tudni, vajon eső lesz-e délután,
Mindent törő, reményt törő zápor-orkán,
Vagy megmarad égen a fény esti harangszóra?

Ó, kérlek, mondd, hogy maradsz még!
Vagy legalább engedd meg, hogy én maradjak,
Nézhessem, hogy vándorolnak a poharak,
Hadd vesszek el egy percre szemed mélyén!

Hadd mondjak még egy béna viccet,
Tudod, ami után a nevetésed komolyan meglep,
(egy skót és egy ír egy kocsmában beszélgetnek)
Hadd mondjam el, ma miért látlak még szebbnek!

Ne, ne ijedj meg, nem vagyok ám mindig ilyen!
Ajtó helyett falon át törő-jövő téboly,
Nem is tudom, mi ez, de teljesen elvarázsol.
Hát csak kérek, maradj még egy picit velem!

Szigetvári Zsófia Petra

Frici

(Egy barátság emlékére)

Egyedül sétáltam végig a Dohány
utcán.
Kigombolt kabátban,
kopott cipőmámborban.
Mert most jöttem rá, hogy délután
Te már nem jössz a New Yorkba.
Nem ülsz ott, az emeleten,
hátsó, az ablak mellett cigarettázva,
mint egy igazi, befutott költő.
És nem mondod
mézes-mázos abszinttal
átitatott szájjal:
„Fricikém, lerobbant a villamos?”
Ez már nem játék.
Eltemetett homokváremlék.
A kisgyermek felnőtt,
az üveggolyó összetört.
Emlékszel a szappanra?
Csak úgy csorogtak könnyeim a
gyászmise feketén lüktető glóriájára.
A magasztos csöndbe,
csak egyszer-kétszer
röfögtél bele diszkrétén.
Áttetszőn neveltél, mint egy
szappanbuborék.
Örvénylett benned a fény,
összefolytak a színek,
És tótágast állt káoszod közepén
múzsád.
Azóta nem voltunk temetésen,
egészen mostanáig...
Én tényleg sajnálom, de elbuktam,
Megígértem...de üvöltött az orgona,
és horkolt a kardvirág, és ott
voltál te is, valahol...

De hiába ismételtetem a nevedet,
nem válaszoltál.
Akkor fogtam fel, hogy ez nem vicc.
Nem ugratod többet a Fricit.
Vártalak.
Addig bámultam a kávémat,
amíg ki nem hűlt.
Hajnali négykor löktek ki az ajtón,
mint egy koldusgyereket.
Még tompán égtek a gázlámpák,
és az aszfalt sárga magányában
észrevettem az árnyékom.
Hazáig kísértél.
Elfelejtettem fizetni.
Túl komoly nélküled a New York.
Túl monoton nélküled Krisztinaváros.
És még ijesztőbb a bennem
szuszogó valóság.
Már csak azt kell kitalálnom,
kinek címezzem ezt a levelet.
Az új titkárodnak, Raphaelnek?
Vagy megelégszel azzal,
ha itt hagyom az asztalomon.
Ne vess ki, rajta!
Csak még egyszer utoljára
Legyél a felhők felett
Felhőtlenül boldog.

Barabás Irén: Tiszai csend

Szöllősi Bernadett

Valentinom

Ne legyél közhelyes, nekem nem kell ma gyűrű,
olyan vagy te nekem, mint a tűnek a gyűszű.
Meg te vagy a póker, amit blöffölök – vakon,
elnyúlt árnyék vagy a málló betonfalon.

Te vagy az álmatlanság, ha nem tudok aludni,
eleredt esőben a fejemen kapucni,
szívem mozdonyán a vonatjegyzelő,
testem alatt a gyűrött-kék lepedő.

Ha szívem égbolt – te vagy a naplemente,
melletted nem érhet semmilyen balszerencse.
Lábam körött kavargó kósza rózsaszirmok –
egész évben te vagy az én Valentinom.

Torma Ágnes

Rezdület

Csendjeid beszédesebbek a hangnál,
botor, ki mondandót csak szavakkal ért,
lelkünk rezdülése akár egy fraktál,
befelé tágulva nő, és hazaér.

Tested az idő körforgásában rab,
előregszik, és egy szép napon meghal,
tudatlanságod, mi neki határt szab,
és te magad vagy az, ki téged megcsal.

Ne csak öt érzékszervvel fogd világod,
szíved a legérzékenyebbik műszer,
hamis mögött lásd meg valóságod,
tiszta szereteted a legjobb fűszer.

Fában is bent van bölcső és koporsó,
bár életében gyümölcseivel etet,
élet vizével telik meg a korsó,
ki megszületett, csak mulandót temet.

*Csalfa érzékek
bűvkörében suhan el
pillangólétünk*

(Szabó Aida Jampa drolma)

Tormássy Erzsébet

Kicsiny kertem nagy csodája

Kicsiny kertem nagy csodája
messze híres rózsafája.

Rég ültettem valakivel,
bizakodó szerelemmel.

Szomorú lett eredése,
eső helyett könny öntözte.

Boldogságom tovaszállott,
ám a rózsám kivirágzott.

Dicsérgetik minden évben,
nem sejtik, hogy fáj a szívem.

Ha párod szerelme egyszer csak véget ért,
ne fájjon a szíved egy hamis álomért.
Sose hullajts könnyet, amiért elhagyott,
Tekintsd őt vendégnek, aki most távozott.

Nimsz Terézia: Patricia

Valentin István

Spartacus álma

Állok a szalagnál,
Digitális jelmezbe öltöztetett
Értelmetlen, felesleges,
Időrabló adathalmazt gyártok,
Hosszú évek alatt így válok
A lélekgyilkos pragmatizmus
Technokrata rabszolgájává.
Gályapadhoz láncol a kötelesség,
Robottársaim ritmusát figyelem,
Emelem és húzom az evezőt
Narancsillatú hajnaltól
Vöröslő alkonyatig.
Ételből keveset kapok,
Korbácsból annál többet,
Hisz tudnom kell,
Ki vagyok, és hol a helyem.
Aztán egy tavaszi éjjelen
Szőlőindákba kapaszkodva
Leereszkedünk társaimmal
A Vezúv lejtőin,
Meglepjük, és kardélre hányjuk
Az elpuhult munkatereket,
Programokat, alkalmazásokat,
Szétszaggatjuk a virtuális hatalom
Alattomos hálóját, és
Kilépünk a rendszerből.
Akkor majd szabadon élünk,
Gondolkodunk, beszélgetünk,
Szeretünk, tanítunk, nevelünk,
S készülünk a végső,
A mindent eldöntő csatára.

Varga Katalin

Mást szeretnék

Unom már a szürke nappalokat!
Hiányzik a napfény és a madártrilla!
Nem lehet sokáig emlékekből élni,
rettegni, egy „tüskés gömbtől” félni!

Unom már a szürke nappalokat!
Érezni akarom a bőrömon a napfény melegét,
a szellő simogatást, ahogy átjárja
a frissen mosott hajam minden szálát!

Unom már a szürke nappalokat!
Futni akarok lenge ruhában kipirulva,
érezni, hogy fárad a lábam, szomjúzik a tudóm,
talpam alatt eldőlnék a fűszálak,
s eláztatja cipőmet a friss harmat!

Unom már a szürke nappalokat!
Tücsökhangú, virágillatos éjszakákra vágyom,
de most csak élettelen, kihalt utcákat látok,
innen a muskátli nélküli erkélyről, némán.

Unom már a szürke nappalokat!
Bámulom a lombtalan, megfakult fákat,
s remélem, hogy ők is napmelegre várnak:
hiszen ők is élnek, bár hangtalanul, csendben!

Unom már a szürke nappalokat!
Ezért úgy döntöttem, megfestem a vágyaimat!

Carl Astro

Naplórészletek

1955. május 31.

Küszködök az álom és az ébrenlét határán. Gondolatok nélkül figyelem, hogy mi történik a fejemben a derengő kupola alatt. Megpróbálom látni, pontosabban látásélménnyé convertálni belső önmagamot. Tudatomat újra és újra egyetlen pontra szűkítve, át akarok törni a falon, ami a saját fiziológiai és biokémiai működésemtől elválaszt.

A fal nehezen enged.

1955. június 3.

Egy grízes síkon fénytelen felület lebeg siváran a belső látásom kép-mezején. A monoton faktúra végtelen sok nekirugaszkodás után nyüzsgő csomókban fényleni kezd. A csillogó szigetecskék széthúzódnak, és újra önmagukba omlanak, lágyan buzog minden, mint a forrpontját elért ólom. Ezüstös színek lüktetnek, miközben a pontok fonalas fénynyalábokká sűrűsödnek, és átlósan pulzáva feszülnek a képmezőn. Helyenként hártyszerű, máshol újabb és újabb képsíkok nyüzsgögnek térszerűen egymás alatt.

Laza álomba merülés törli el az elevenedő látványt. Belső nyugtalanság feszül bennem. Napok óta küszködök a szándékká még nem gyűrődött fordulattól, amit R. O. ajánlata hozhat: pénteken a Pannonia ut-

cában megállítva, mosolyogva rám nézett, és megkérdezte tőlem, nem akarok-e Egerben díszlettervező lenni. Fennakadásomat látva annyit mondott még:

– Kineveztek igazgatónak, és egy új társulatot építék a régi színházban, szükségem lenne rád.

Itt sokra nem jutsz. Itt messzire nem léphetsz.

(...)

1955. június 7.

Buszon ülök. A túloldali üléseken R. beszélget K.-val, aki a főrendező lesz. Ő már döntött, én még nem. Az ablakon át nézem a napfényben párásodó mátrai hegyeket, és rágódom. Akaratlanul is rímekké rakódik bennem a kétség:

Vajon a tehetetlenség lök arra,
Ahol az önbecsülésem úgy törik le,
Mint élő fáról
A száraz ág (...)
a lelkembe már
nem vág többé barázdát
egy csendes
halk szavú porkoláb.

Néhány perc múlva az autóbusz a rossz rímektől megremülve csikorogva megáll, én meg Almácskát keresem, de sincsen sehol (...)

Eger kis jelentéktelen város óriási bazilikával, liceummal, kisvárosi monarchikus főtérrel és egy roskadozó, fából épült színházzal. A shakespeare-i színházak lehettek ilyenek. Itt valóban új társulatot és új színházat kell létrehozni. Ez feladat. Érdekes feladat.

1955. szeptember 10.

Szombat van. Én és a festő – Ego és Alter – itt vergődünk Egerben, a Szépasszony völgyében az asztalra borulva. Szükségem van a borra, a könnyed gátlástalanságra, mert a fehér papír, amire most írni szeretnék, kíméletlen ellenségességgel vakítja a szemem. Érzem, hogy a végtelen tér és idő egyetlen kiterjedés nélküli pontban létezik csupán, hogy az elmúlt dolgok összefonódnak a most megéltekkel, hogy a véges egygyé válik a végtelennel.

Belülről élem át,
és kívülről nézem,
amint a megélt,
és soha meg nem élt perceim
alig érintve tudatomat
Elsuhannak bennem.
Ismeretlen dolgokat sejtek,
és a beszéd,

a beszédben gondolkodás,
Értelmét veszti
Ezekben a pillanatokban.

1955. december 11.

Kialvatlanul, magányosan és éhesen hazafelé tartok az ország legkisebb színházából, az ország legkisebb városából a Mátravidék legunalmasabb esti autóbuszútján. Azon tűnődöm, van-e értelme a színháznak, a díszleteknek, a dátumoknak... Tegnap este azt gondoltam, meg kell szabadulnom ettől a lehetetlen helyzettől, ami a felbomlott idő szétfosló hálójában körülöttem lebeg.

És újra eljátszom a gondolattal, hogy akkor, ott azon a negyvenötös januári hajnalon azt az életemet befejeztem.

Minden, amit azóta élek és átélek, az egy más élet, máshol más emlékekkel.

De hát ez lehetetlen.

És vajon az is lehetetlen-e, hogy kezdő létemre négy hónap alatt három prózai és két zenés darabot tuszkoltam egy kicsiny, roskadozó, technika nélküli színpadra, és eközben hetente kétszer zötyögtem oda-vissza ezen az idegtépően dübörgő farmotoros Ikarusz buszon. Ha néha hétvégén Egerben ragadtam, ilyenkor már díszletvászonnal megágyazva a festőterem nagy rajzasztalán aludhattam el.

Most itt a buszon betemetnek a valóság hulladékai... Látom, hogy sötétben, az ablakon kívül reszkető pontok fénylenek, távolról hallom a motor sistergő nyüzsgését, az idegeimben érzem a fel nem fogható világ gyenge zümmögését, és érzem, ahogy a bennem zakatoló feszültség lassan ennek a végtelennek tűnő atmoszférának a mélyére ereszkedik.

1955. december 27.

Astro, a pictor küzd, hogy távol tartsa magától a kézzelfogható világot, mert újra és újra elborítják az elmúlt napok emlékei és a semmi fáradtsága, betölti világosodó gondolatai külső peremét.

(...) A karácsonyfa alatt Yetke, az apró lányka, a karjai közé fúrta fejét, és ő megcsókolta a vállát.

(...) Képzeteiben felidézi a nem létező hegyoldalt, a saját hegyoldalát, ahová majd igazi nagy, élő fákat fog hozatni, levendulát és japán virágokat ültet. Álmai kerítése trópusi fák szövedéke lesz, apró, ritka tarkaságú madarakkal az ágai között.

És mindenhol finoman permetező víz, burjánzó, harmatos, nagy levelű növények, apró gyíkok és egy

mongúz a kígyók ellen. (...) Mongúz – ismételteti, de hirtelenében nem tudja, honnan emlékezik erre a különös állatra. Talán egyszer Kiplingnél olvasott róla.

Kovács F. István

Az Öreg Honvéd

(Részlet a Diófák munkacímű kéziratból)

A pap Szent Iván napján adta őket össze 1919-ben. Az országban dúlt a kommün, ám a fiatalokat ez nem zavarta. A templomból szinte egyenest az aprócska gabonaföldre mentek, és csak azután ültek asztalhoz, amikor estefelé összerakták a búzakereszteket. Nem volt ugyan lakoma, de azon az estén sült hús, friss kenyér, bor került az asztalra, s a lány szülei meg a Bátaszék mellett gépészkedő testvére mellett ott ült Péter édesanyja, Sándor és az öreg honvéd is. Katalin és Péter arcán mosoly fénylett, amikor Urbán József – már kissé kapatosan – felállt, és kezében pohárral köszöntötte őket, leendő unokákról, jövőről, növekvő birtokról, gyarapodásról beszélve. Apró termetű, vékonyka ember volt, szelíd természetű, erős testalkatú, kerek arcú feleségénél húsz kilóval könnyebb, arasznyival alacsonyabb, de a makacs akaratosságát Katalin alighanem tőle örökölte...

Vida Péter elégedett volt sorsával. Igaz, saját tulajdona csupán két, már-már kiszolgált ökrrel, hasonlóan elhasznált szekérrel, ekével, egy féléves üszőborjával gyarapodott – ezeket kapta Kocsárditól ötévi szolgálatának fejében –, de végre megszabadult a cselédi sorból. Azazhogy a maga és családja szolgálja lett. Az Urbán-földecskét immár saját maguk művelhették, sőt mellette még részes-munkákat is vállalt a falu tehetősebb gazdáinál. Nyaranta – hajnaltól késő estig – húzta a kaszát, júliusban, augusztusban a Kunffy-szérűn dohogó cséplőgép tetején nyelte a port. Az első két nyáron még felesége is mellette dolgozott, a házat Bettyárra meg az öreg bujdosóra hagyták, ám ősz elején az asszonyka váratlanul kijelentette, másnaptól egyéb dolga lesz! Péter meglepődve nézett rá, de amint Katalin mindkét kezét enyhén domborodó hasára téve elé állt, megértette, mi lesz az a „más dolog”.

1921 januárja nemcsak különösen nagy havat és szokatlan hideget hozott, hanem mást is. A fiatalasszony egy napja vajúdott már, de a hófúvás miatt Péter 14-én délben harmadszor is sikertelenül próbált bejutni

a bábáért a faluba, az ökrök képtelenek voltak áttörni a másfél-kétméteres torlaszokat. Tanácstalanul toporgott felesége ágya mellett, és döbbsen hallgatta, hogy az asszony félig önkívületben sikoltozik, fájdalomában Istent, majd őt káromolja.

– Mit ácsorogsz itt... te, te szerencsétlen?! Csinálj már valamit! Jaaaj! Megvárod, míg... megdöglök?!

– De... de hát mit? – kérdezte az idegességtől remegő kézzel megsimogatva a vergődő asszony arcát. Ám az félresöpörte a kezét.

– Mit... mit? Akármit! Csak szabaduljak már meg ettől az ördögfiókától!

– Hogyan beszélsz a gyerekekről, te lány?! – hallotta meg ekkor Péter az öreg honvéd hangját, aki közben előbújt kuckójából, és ott állt mögötte. Még hajlott korára is öles termetű, öblös hangú ember volt, fehér szakálla övig ért, ritkás haját évek óta nem látta olló, mégsem tűnt ápolatlannak.

– Na, engedj oda – tolta félre Pétert, és Katalin fölé hajolt. – Ne sipátolj mán... anyám nyóc gyereket szült, mégse halt bele – mondta csendesen, aztán a vállá fölött hátraszólt:

– Meleg vizet, kisteknőt, tiszta lepedőt hozz, fiam, de sebesen! Meg valami erős madzagot, oszt jobb lesz, ha kimégy! Látom, fehér vagy, mint a fal.

Hát így érkezett meg a világra a legifjabb Vida, kinek rövid vitát követően a Márton nevet adták. Katalin ugyan Józsefnek kereszteltette volna, de a születést követő napon megismerhette Péter másik arcát... Amikor a vita hevében ismét felemelte a hangját, a férfi szemében olyasmit látott megvillanni, mint azelőtt sohasem. Férje halkán beszélt ugyan, de határozottan:

– Na, idehallgass, asszony, mert nem mondom el még egyszer! Ha meghallanám, hogy újra Istent vagy ezt a porontyot káromolod, gondom lesz rá, hogy azt a napot sose felejtse el! Ha pedig azt mondom, hogy a fiam annak az embernek a nevét kapja, aki a világra segítette, akkor elfogadod! – majd választ sem várva megfordult, és otthagya a feleségét a mellette szunyadó csecsemővel. Katalin hát megint tanult valamit – nem lehet mindig minden úgy, ahogy ő akarja, mert Péter nem gyenge ember, csak türelmes. A türelemnek pedig – bármennyire végtelennek tűnik – mindig vannak határai. Valami ilyesmit mondott neki az öreg is még az este, amikor már lenyugodott a heves fájdalomak után, és gyermekét magához foghatta:

– Becsüld meg, lányom, ezt az embert, mert megérdemli. Szorgalmas, jó ember, és biztos támasza lesz a családjának. Már ha el nem vadítod magadtól. Én már nem leszek itt sokáig. Lassan lejár az órám, de ezt a kis útravalót itthagynom neked. Ha akarod, megfogadod, ha nem akarod, nem.

Ahogy a kis Márton megérkezett, az idő is szelídebbre fordult, így néhány hét múltán a nagyszülei is meglátogathatták. A keresztelőt március első vasárnapján tartották. Az öreg honvéd ezt még megvárta, aztán a tavasz jöttével csendben elaludt... A kisfiút is kivitték a temetésre, hol rajtuk kívül csak a pap, a kántor meg néhány markos legény volt, akik Péter apjának nyughelye mellett megásták a sírt, majd betemették a gyalulatlan koporsót. Katalin kemény természetű volt ugyan, de nem érzéketlen. Kinn a temetőben és útközben sem ejtett könnyet, de amikor otthon magára maradt, hosszan, keservesen elsíratta Beke Márton, az öreg honvédet, akivel nemcsak a negyvennyolcas bujdosóknak talán legutolsóját temették el, hanem saját gyermek- és fiatalkori emlékeinek jórészét is. Azt az embert, aki házuk udvarára abban az évben – ezerkilencszázegyben – ültette el a harmadik diófát, amikor ő született.

Magyarádi Ágnes

Hawaii

Próbált mosolyogni. Az este szép volt. Elkerülte egy autó, gázt adott, de a füst hamar eloszlott a levegőben, és visszatért a kertek párolgó illata. Nemsokára orgona lesz, nárciszok. Kék volt az ég, bár mostanában még korán esteledett. Mélyen beszívta a levegőt. Arra gondolt, hazudna-e magának, ha azt mondaná, negyven év után otthon érzi magát ebben a városban.

Egyszerre hallotta meg a lépteket maga mellett mindkét oldalon. Nem maradt ideje körülnézni, de tudta, hogy ugyanazok. Tehát mégis erre jöttek, gondolta bosszúsan. Már a buszon is kellemetlenül viselkedtek. Érezte, hogy az utasok figyelnek, mikor a két fiú hangosan jó estét kívánt a tanár úrnak.

Egy oldaltáska a combjához ütődött. Meg sem próbált odébb húzódni, mivel a másik oldalról pufi dzsekis kar ért hozzá. Nem véletlenül.

– Na-na, mi van? Nem figyel a tanár úr, hova lép? Ne lökdössön már! Téged is meglökött? Miért lökdösi a barátomat?

A homlokot és a fél szemet takaró frizura alól kiugró járomcsontú, sápadt arc tűnt elő. Kapucni rejtette, de hátracsúszott a mozdulat hevében. Éles vonalú, hajlott orr, közel ülő, folyton mozgó szemek. Sosem sikerült beléjük néznie, elkerülték. Ilyen volt hetedikben is, csak nem ennyire csontos, madárszerű, lapos testű. Nyilván izmos, csinált alakja van, fogyasztja magát.

– Menjete a dolgokra – förmedt rájuk rekedten, kiszáradt szájjal. – Még csak ez hiányzott, gondolta.

– Ne parancsolgasson, most nem az iskolában vagyunk! – jött egy újabb kiadós taszítás a túloldalról. Megállt, rájuk nézett.

– Tulajdonképpen mit akartok?

– Úgy! Meg akarja mutatni milyen tökös ötvenes? Figyelsz, testvér, te is látod?

– Na, mutassuk meg a tanár úrnak! – horkantotta az orrhangú. A tanár letette a táskáját a földre. Egy pillanatra azon volt, becsönget az első házba. Nem verekedhet. Menekülni sem akar, de valahogyan meg kell védenie magát. A táska egy pillanat alatt fölborult, egy másik rúgástól fölrepült a levegőbe, de még nem adta meg magát.

– Úgy! – nyerítette az orrhangú.

– Most maga jön! Emlékszik a füzetre, amit széttépett? Bedobta a szemébe. Hogy ez nem munka, így nem lehet dolgozni, miegymás. Hogy adott helyette másikat? Gyere, öcsém, most mi adunk!

– A barátom tulajdonát, amit a szülei vettek? – szállt be a tréfába a másik bőrdzsekis. – Hanyagok vagyunk, tanár úr? Rossz a helyesírás a fizikafüzetben? A példa jó volt, az nem számít?

– Most majd megtudja, mi számít. He? Figyeled, hogy néz, mint a birka. Köcsög! Öcsém!

Az ütés a szeme alatt érte, éppen a táska sarkával. Megszédült. Egy pillanat alatt lerántották a földre, a mellén térdeltek, tépték róla a kabátot. Az egyik fölneézett, mormogott valamit a társának.

– Mi van, vén pöcsfej, fiatal fiúkat molesztálsz? – vijjogta az orrhangú, de a másik megrántotta a karját, hogy menjenek már.

– Gyere, jönnék!

Elfutottak, ketten kétfelé, idétlen trappoló léptekkel a lejtős utcában. Valaki közeledett. Bognár föltápászkozott. A szeme alját tapogatta, alig látott. Tántorogva odament, ahol a táskája volt, majdnem átesett rajta, ahogy lehajolt érte. A szeme bedagadt, zsebkendőt szorított rá. A táskát fölvette, nem esett szét. A zárat tapogatta, amikor a járókelő odaért. Biztos volt benne, hogy mindent látott. Nem kért tőle segítséget. A férfi végigmérte. Látásból ismerte. Gúnyos pillantását

alig leplezte. Nem érezte fontosnak. Bognár elindult hazafelé.

Otthon szűkszavúan közölte, hogy rosszul lépett le a buszról. Felesége kérdően nézte. Erről nemigen vett tudomást. Tiszta ruha, borogatás. Nem kell orvos. Éjfél után kilopózott az ágyból. Másnap reggel bemutató órája lesz a nyílt napon. Kísérletek. Megtervezte. Csoportmunka. Ne a tanár legyen a közép pontban. Még, ha nem is értik az elvét, élvezzék. Ez az ő napjuk. Fél óra, zuhant az ágyba. Majd délután elmegy az orvoshoz. A szeme sarka földrepedt, égett. Jó, hogy nincs első órája.

Reggel fél kilenc körül az iskolatitkár nézett be tétován a tanáriba, mintha nem tudná, miért is. Farmer-szoknyát viselt, fodrosat. Húsz évvel fiatalabbra való harisnyát, apró sarkú kopogós csizmát. Rosszul színelte meglepetéssel jegyezte meg, nem Bognárt keresi. De ha már itt van, az igazgató üzeni, a másik osztályba tette a bemutató órát. Odahívja a szülőket, vendégeket is.

– Ezért jöttem be! – sóhajtott Bognár. Elkeseredett, kicsúszott a száján.

– Akkor menjél haza, édes öregem! – lépett be az igazgató az irodából. Úgy tűnt, csak egy napló érdekében.

– Hagyjam ott az osztályt? Hiszen készültek! – ezt már az üres tanáriban motyogta. Az asztalon füzetek, smink, teás üveg, kupacokban mindenféle, ami év elejétől összegyűlt. Székéről lógó női táskák. Egyedül volt. A szeme sajgott a szokatlan napszemüveg alatt.

– Akkor délután, ha végeztél, nézz be hozzám, öregem – lépett vissza az igazgató.

– Kettőkor. Jó?

Húsz évvel volt fiatalabb, nála tanult fizikát, később az osztályába járt, de tudta kezelni a helyzetet. Egyetlen pillanatra sem cserélődtek föl a szerepek. Menedzser típus, amit kimond, azt elvárja. Mindenkitől. Igaz, tegezve és lazán. Élénk színű, mintás ingben, combra tapadó nadrágban csapta a szelet a fiatal kolléganőknek. Házasság, jól tudják. Minden keddjét a polgármesteri hivatalban töltötte, szolgáltató iskola, pályázatok, élethosszig tanulás. Vasárnaponként lábtenisz, ebéd.

Háromnegyed kettőkor Bognár letette, ami a kezében volt. Rendet rakott az asztalán, és belépett a mosdóba. Lemosta az arcát, megtörölte. Megigazította a nyakendőt, zakót. Rendetlenül nem megy be az igazgatóhoz. Húsz éve barátok, akkor sem. Beosztott tanár. Odabent hellyel kínálták, mindig ugyanoda ült. Törzs-

helye volt a megbeszéléseken. Néha egészen későre nyúltak, négyszemközt, barátilag, de mindig a szakmáról, a gyerekek viselt dolgairól, tervekről. Most ült valaki a helyén. Könyvelőféle. Most látta talán másodszer. Először augusztusban, mikor bemutatták. Apró, szögletes arcából feltűnően okos, magabiztos kék szemek figyeltek. Egy papírt tolt Bognár elé. Közvetlenül az ujjai alá. A helyettes is ott volt. Tanított az osztályában. Ő választotta.

– A legjobbat akarom, tudod, ez elit osztály – mondta akkor.

Most kifelé nézett. Az újonnan kövezett udvaron szögletesre nyírták a fákat az ősszel. Most barkáztak. Mulatságos látvány volt a sok egyenlő hosszú barkaszár. Bognár meg akarta tudni, miért hívták, de egyszerűen megértette, ő itt nem kérdez.

– Írd alá – szólalt meg színtelen hangon az igazgató. Az arca vörös volt, pupillái szűkek. Igyekezett nem ránézni. – Nézd, tudjuk mit tettél le az asztalra. Eltöltöttünk együtt sok gondterhes évet. Nekem sem könnyű, nehogy azt hidd. Elfáradtál, látom, és a szülők is így látják. Megérdemled a pihenést.

A könyvelőféle majdnem a kezébe adta a tollat. Észrevette magát, letette.

Ezt nem gondolhatják komolyan, gondolkodott Bognár. Ott az országos vetélkedő, a csapat bejutott a döntőbe. Az osztálya továbbtanulás előtt. Az utolsó témazárót a hatodikban még ki sem adta. Ránézett az igazgatóra, de az nem viszonzta a pillantását. Bognár kivette a tollat zakója zsebéből, villámgyorsan aláírta a papírt a munkaviszonya megszűnéséről. A másik három nem szólt. Tartásukon érződött a megkönnyebbülés.

– Most, hogy ezzel megvolnánk, mondd, mi történt a szemeddel? – próbálkozott a helyettes.

– Semmi? Igazán, nem is tudom. Az ilyen határozott értékrend, mint a tiéd, igazán! Persze, változnak az idők. Vagyis ... – abbahagyta.

– Biztos vagyok benne. Viszontlátásra! – A párnás ajtó becsukódott Bognár háta mögött. Belépett a tanáriba, összehapokolt, mint minden másik napon. Érezte a pillantásokat a hátában. Tudták. Előre. Nem szólt semmit. Csak annyi holmit szedett össze, mint mások. A füzeteket fölnyalábolta. Várták, mond-e valamit. Csalódtak. Két óra alatt kijavított otthon mindent. Autóba üt. Amióta tanított, minden nap gyalog jött. Azt sem tudták, kocsija van. Akkorra már mind hazamentek. A tanári ajtaja tárva. A takarító csöröm-

pölt a folyosón. Beírta a jegyeket, az órát, a témát. A szalaggal átkötött füzeteken kis cédula: kiosztható a hatodik bének. Összehajtogatta megfakult asztalterítőt, amelyet egy külföldi kiránduláson vett olcsón, emlékebe. Az volt a jutalma, hogy „nem nyelves” létere velük mehetett kísérőnek. Kezébe került egy fényes lap: Bognár tanár úrnak szeretettel a 12/B-től. A tavalyi szalagavató. Visszatette. Az ablakot bukóra állította, ahogy mindig, ha késő délután ment haza, a felmosott padló jobban szárad.

– Viszontlátásra! – küzdött meg a szóval a takarító, mint máskor is. Dadogott, de mindig mosolygott. Az autóig Bognár kétszer fordult, az évek során behordott sok könyvvel. A portás kelletlenül kieresztette az autós bejárón. Megköszönte neki a szívességet. Hátat fordított, nem válaszolt.

Sall Margit képe

*NÉHA MÉG FÁJ, és a lelkedbe dobban,
Hogy tegnap még ragyogni támadt vágyad,
De ma már boldoggá tesz a diétás gondolat,
Hogy nem vagy épp boldogtalan.*

(Naszvadi Judith)

Naszvadi Judith

Ádi bácsi

Ádi bácsit hurcibáltam mindenféle vizsgálatokra. Nagyon akart menni, de csak azért, mert folyton vizelni kellett, és a szokatlan kiruccanás, a jövés-menés mind azt ígérte neki, minél előbb eljutunk egy végéhez. Nővérkének szólított, és időről időre újrakezdte:

„Álljunk meg, mert pisálnom kell!”
Egy másik ember teljhatalmú ura voltam. Azt tehettem volna vele, amit csak akarok, mert már semmit sem bírt befogadni az elméje. És én csak azért is a legjobb akartam lenni hozzá. Újra és újra megnyugtattam, hogy mindjárt megállunk, és pisilhet. Hazafelé a benzinkúton összevásároltam neki mindent, amit kért. A kávéból persze koffeinmenteset, de ezt nem mondtam el neki. Kilencvenkét éves szeme úgy kerekedett el, mint a kisgyereké, amikor megmutattam, hogyan kell a különleges keksz a kávéba mártogatni. Cuppogott hozzá. Egy csomag Győri Édessel folytatta a mutatványt. Szanaszét morzsálta a kocsit, de nem szóltam érte. Fejemet a hideg szélvédőnek döntöttem, és csendben figyeltem. Mosolyogtam. Arra gondoltam, mennyi mindent megélt a majdnem száz év alatt, de hiába, mert már semmire nem emlékszik. Már túl volt jóval azon az időszakon is, amikor a napi dolgokat elfelejti az ember, de a régiakat pengeélesen látja. Azért még tettem vele néhány próbát. Megkérdeztem, hogy vezet-e. Azt mondta, igen. De nem tudott arra felelni, hogy volt-e valaha kocsija. A várost sem tudta megmondani, hova megyünk haza. Kitartóan kutakodtam, mi az a téma, amibe belekapaszkodhatunk a pisi helyett. Megkérdeztem, hogy nős-e. Bólogatott. Aztán tudni akartam, hogy hívják a kedves feleségét. Válaszra nyitotta a száját, de elakadt. A gyűrűt kezdte babrálni az ujján. Segítségkérően nézett rám, de hiába. Csak azt tudtam, amit ő már nem is, hogy tavalyelőtt hunyt el a neje, közel hetven együtt töltött év után. Segíteni akartam Ádi bácsinak. Elkezdtem sorolni divatjamúlt női neveket, hátha az egyik talál. De nem. Hosszas szuszogás után beismerte, hogy nem emlékszik.
Nem firtattam tovább. Ő percekben belül visszatért a végtelen altesti szenvedéshez, én pedig titkos szív-lövéssel tekertem a kormányt. Hát így múlik el a szerelem?! Nem a szakítás, nem a veszekedés vagy a megszokás – hanem az emlékek semmibe való porladása öli meg menthetetlenül.

Rád gondoltam. Amit mondtál nekem, hogy úgyis egyedül maradok, mert a nők élnek tovább. Elképzelttem, hogyan fekszem majd az ágyunkban öregeen, és csak néha gomolyog elő az emlék, hogy milyen volt, amikor mellettem feküdtél. Hogy egyáltalán voltál. Hogy te voltál az nekem...

Szeghy Karolina

Csumpi és a szószátyár szatyor

Csumpi, a gonosz erdei manó friss forrásvízért igyekezett a patakhoz. Kezében ütemesen hintázott a piros zománcos kanna, fel s alá. Vidáman dalolászott, mivel a hűvös őszi idő ellenére is jókedve volt. A napocska bekukucskált a fák csupasz ágai között, és kedvesen megcírógatta Csumpi vállát.

– Ez jólesik – morogta bajsza alatt a mogorva manó. Útközben rálépett valamire, ami megzörrent a lába alatt.

– Mi az ördög? – piszkálta kopott cipőjével az avarban csörgő valamit. A színes leveleket arrébb sepregette, és egy szatyorra lett figyelmes.

– Nahát, egy szatyor! Egy jó szatyor mindig jól jön – mondta vidáman –, tudok gombát gyűjteni, és ezzel a vacsorám is meglesz! – vette magához elégedetten a szatyrot, majd tovább folytatta útját.

A szatyor, mondhatni, elég hangos volt, folyamatosan elégedetlenül csörgött-zörgött, mintha fészkelődött volna.

– Az egész erdőt felébreszted – zúgolódott Csumpi –, veled aztán nem lehet csendesen sétálgatni.

– Na persze, minden az én hibám! – felelte sértődötten a szatyor. – A te ócska csizmád zörög úgy az avarban, hogy a téli álmat alvó állatok is mind felébrednek rá!

A manó értetlenül bámult a szatyorra:

– Te tudsz beszélni?

– Azt hitted, csak a manók tudnak? Ebből is látszik, milyen tudatlan vagy – válaszolt flegmán a szatyor, majd kiugrott a manó kezéből, és a vállára telepedett.

– Így mindjárt kényelmesebb.

Csumpi meglepődött a szatyor szemtelenségén, de úgy gondolta, nem vitatkozik vele, később talán még hasznát veheti. Elvégre a szatyor elcsendesedett, és csak üldögélt, néha recsegett-ropogott kicsit, de nem

volt sok gond vele. Egészen addig, míg a patakhoz nem értek...

– Moss ki, tiszta kosz vagyok! – parancsolt rá a manóra.

– Rendben – mondta Csumpi. Voltaképpen ő is látta, hogy a szatyor erősen elpiszkolódott. Ki tudja, mióta hevert már az őszi avarban. Már épp a vízbe mártotta a szatyor bal alsó sarkát, amikor az heves ordítózásba kezdett:

– Ez jéghideg! Mit képzelsz, mi vagyok én? Valami ócska zacskó, amit csak úgy belenyomsz a hideg vízbe?

– A víz hideg, de nem én tehetek róla. Ősz van, ilyenkor mindig ilyen. Mégis mire számítottál? – értetlenkedett Csumpi.

– Ezt a fürdést most elnapoljuk – szólt parancsolóan a szatyor. – Vigyél haza, melegíts vizet, és akkor kimoshatsz! A nagyanyám is mindig csak meleg vízben fürdött. Engem is így neveltek. Csak akkor fürödj, ha meleg fürdővel várnak! – hadarta a szatyor.

Csumpi megvakarta kócos feje búbját:

– Ahhoz képest, hogy milyen kicsi vagy, elég sokat beszélsz – sóhajtotta, és visszaemelte a szatyrot a vállára. Majd vizet mert a patakából piros zománcos kannájába. Kortyolt egy nagyot a friss hideg vízből, majd útnak indult hazafelé.

Útközben a szatyornak be nem állt a szája. Mesélt a családjáról, a kalandjairól, a világról, amit állítólag már teljesen bejárt, az utazásairól, a dolgokról, amiket már cipelt, és azokról is amiket még nem, és mesélt minden olyanról, ami Csumpit, a gonosz erdei manót, egyáltalán nem érdekelt.

– Szószátyár szatyor – morogta bajsza alatt, de szólni nem mert. Nem akart vitatkozni vele. Akkor csak még többet beszélne, pedig neki már így is tele a hócipője a hablatyolással.

A tisztáshoz érve a szatyrot a fűre tette, és gombát kezdett gyűjteni.

– Ne hagyj itt! – förmedt rá a szatyor. – Még nem meséltem a nagy francia kalandomról!

Csumpi úgy tett, mintha nem hallaná, és még távolabb húzódt. Ekkor a szatyor ugrándozva követte a manót.

– Mesélem máris! – mondta boldogan, és csak mesélt, mesélt és mesélt...

Amikor Csumpi összegyűjtötte a kívánt mennyiséget a gombákból, kinyitotta a szatyor száját, és elkezdte pakolni bele a gombafejeket. Illetve csak pakolta volna, mert a szatyor, amit bele tett, dühösen kihajította. – Megállj, te! Nem vagyok én valami munkásszatyor, hogy gombát cipeljek! – háborodott fel.
– Nem? – kérdezett vissza mérgesen Csumpi. – Akkor mégis miféle szatyor vagy? – De még mielőtt a szatyor válaszolhatott volna, mérgesen így kiáltott: – Megmondom én, mi vagy: szószátyár szatyor vagy! – bömbölte.

A szatyrot előntötte a mérge, színe sárgára, majd vörösré változott. Tajtékozott a dühtől.

– Még hogy szószátyár? Csak irigy vagy a kalandja-imra! Mert veled nem történik semmi!

– Én szeretem a semmit – mondta Csumpi. – Szeretem, ha békén hagynak, szeretem a nyugalmat, és tudod, mit szeretek még nagyon? – kérdezte.

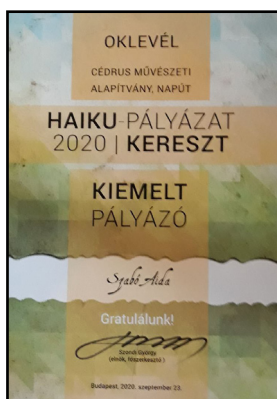
– Mit? – hökkent meg a szatyor.

– A csöndet. A csöndet nagyon szeretem – dőlt hátra Csumpi a zöld fűvön.

– Valóban? – kérdezte a szatyor. A dühtől hatalmasra felszívta magát, úgy dagadt, akár egy nagy kövér vitorla. – Akkor ezt hallgasd meg! – ordított a manó felé.

Váratlanul egy kósza szellő futott keresztül a fák között. A tágas rétre érve még nagyobb erőre kapott. Felemelkedett, majd lecsapott a tisztás zöld fűszálaira, és észre sem vette, ahogy magával ragadta a földön heverő szószátyár szatyrot. Csak vitte-vitte hegyen-völgyön át, tán még most is viszi, ha el nem ejtette valahol útközben.

– Azt hiszem, már nem fogom megtudni, mit is akart mondani – kacagott boldogan Csumpi, és elterült a réten.

Cserni András 11/B

Sínen az életem

Síneken feküdt a lelkem keresztben
komor fűzfa-búval, reményvesztetten,
és várt egy vonatra, hogy erre száguldjon,
s mint rajtam az élet, keresztülgázoljon.
Üres hüvely volt már, érzelmektől mentes,
szárnyaszegett madár, kinek hangja rekedtes,
s vált ezzé mindazért, mert nem akart úgy élni,
hogy esténként kétségek közt kell nyugovóra térni.

Síneken feküdt a lelkem egykedvűen,
s jobb dolgom nem lévén mellé telepedtem,
hogy együtt várjuk meg a dübörgő végzetet,
hisz emberként lélek nélkül úgyse élhetek.
És miközben vártunk, társalogni kezdtünk,
így jöttünk rá, egymást alig ismertük,
sőt! A lelkemet késsel szúrták át,
de vak voltam, s erre későn ébredtem rá.

Síneken feküdtem a lelkemet ölelve,
ki születéstől halálomig társam volt és lesz,
kinek tetteit az elme fel nem foghatja,
de az, ki nemet mond, örökre bánhatja.
Savként marták a könnyek arcomat,
üvöltve törtem volna össze csontomat
kínomban, hogy lelkem hangját miért nem hallottam,
s miért féltém rálépni a boldog, igaz útra?

Síneken feküdt abban a percben
sok kint és verést látott gyötrődő életem.
Éreztem a hideg fém gyöngye rezgését,
hallottam a mozdony sebes dübörgését,
orromat betöltötte füst és szénpor büze,
láttam, hogy vágzat felém végzetem fémszörnye,
s mikor sárgán fénylő, hideg szeme végigpásztázott,
megértettem, gyáva futást sose választhatok.

Sínen van az életem immár,
mert nem a vonat elé, hanem felugrottam rá.
Testem s lelkem a néma vassal eggyé lényegült,
s én váltam a mozdonyá, mikor az kimerült.
A sínen többé nem fekszem, hanem sebesen száguldok,
míg lelkem hangját követve boldogsághoz jutok.
S bár még mindig nem ismerem magamat igazán,
már látom a szemafort, mi mutatja az irányt.

Vörösmarty Mihály Gimnázium, Érd

SZÁRNYALÓ SÓLYMOK HAIKUCSOPORT

A japán középkorban kialakult egy új lírai műfaj a renga, a láncvers. Az első három sort (5,7,5), a hokkut az egyik költő írta, a másik két sort (7,7), az agekut pedig egy másik. A két rész között tartalmi kapcsolatnak kellett lennie. Korlátlan hosszú versláncot lehet alkotni. Renga-versenyeket is rendeztek. A 16. század végére a renga első három sora önálló lett. Eredetileg humoros költemény volt, de a haiku műfajának megteremtésével a humor kiszorult belőle.

Témánk: A Rejtőzködő tó a Modern japán haikuk című könyvből két hívó haiku hangulata alapján, szabadon szárnyalva.

„Icsi dzsu koete csó ni narinuru jomaigoto Iszogai Hekiteikan (1924-2013)

Ez egy bájos vers, a természet gyógyító hatását mutatja. A szerző haikuköltő és kalligráfus is egyben; a két művészetet gyakorlatában köti össze. Az Akusu „Kézfogás” nevű haikucsoport vezetője.

Zsörtölődésem
pillangóvá változik
ott a fa csúcsán
(Bakos Ferenc)

Egy fa tetején
pillangóként szállt tova
zsémbeskedésem
(Vihar Judit)

Hjaku no csó hjaku no csúsin hikaricucu Gotó Maszaharu (1933)

Képzeletünkben a lepkék tömegesen röpködnek a ragyogó napsütésben. A költő szíve, mint maga a tavasz, tele örömmel.

Vagy száz pillangó!
mindenik közepe
ragyogó-csillogó
(Bakos Ferenc)

Száz tarka lepke
mind a száznak közepe
ragyog csak ragyog
(Vihar Judit)”

Barabás Irén:

Száz lepke raja
Elszáll, mint téli rosszkedv
Színpompás tavasz

A fán egy lepke
Ragyog a levelek közt
Színes változás

Pillangó száll fel
száz társával egy fára
Tündér ragyogás

Kreischer Nelly:

Fa tetejéről
mint pillangó tovaszáll
dohogó kedvem
Hosszú út közben
száz danaida lepke
egy színes füzér

Ludwig Géza:

Megnyugvás – ösvény
hol andalog a Lét és
Lélek lepketánc

Percnyi nyugalom
szárnyalás előtti csend
dróton fecskeraj

(Triola)

Napfény, séta, kert
és fagy és csend és álmok
és halott rózsák

Napfény, séta, fagy
kék ég és zöld tiszafák
szendergő élet

Napfény, fagy, hideg
és levéltelen ágak
izzó nyugalom

Móczár Csaba:

A földhözragadt
KUKACoskodásomat –
végül pillangó

könnyű szárnyai
oldják fel, fa tetején
Metamorfózis!

Pilleharagot
lepkeszárny hordja el, bölcs
fa tetejére

Miként a bábból
lepke földről az égbe
harag változik

Száz lepke szárnyal
központi idegrendszerremben.
Tündöklők!

Száz lepke szárnya
száll irányba. Tavaszból
ragyogó nyárba!

Nagy-Rakita Melinda:

Morgolódásom
Lepkeként száll tova
Fa magasából

Sudárfa-hegyről
Pillangóként száll messze
Sínlelt haragom

Törzsét ölelem
Békéje átmelegít
Haragom elszáll

Ezer pillangó
Kacaja szárnyal felém
Szívemben öröm

Színpompás szárnyak
Százai szállnak fényben
Lepketánc szédít

Napfényözönben
Száz színpompás lepkeszárny
Csillám ragyogás

Pálné Onódi Judit:

Boldog a lelkem
pillangók száza csapong
nap ragyogásban

Nem morgolódok!
Szállok lepkévé válva
tölgyfatetőre

Nap sugarában
szárnyal száz kicsi pille
vessen a bánat!

Szabó Aida (Jampa drolma):

Morgós sóhajom
csöppnyi pilleszárnyal száll
lombkoronára

Köröttem száz és
száz lepke körbe-körbe –
lelkem röpítik

Sok-sok pillangó
szárnyra kap a szívemben –
jé, Beni totyog!

Tavaszi reggel
lágym hajnali fénybe tűnt
pillangóálmom

Rózsafalvi Zsuzsa

(Az OSZK Kézirattárának főmunkatársa volt akkor, jelenleg a PIM-ben osztályvezető)

A Keveháza és a hun trilógia töredékei
(Elhangzott Tárnokon 2019. november 29-én
a Heinrich Antal Házban)

1. rész

A Csaba-trilógia a Toldi-trilógiához hasonlóan végigkísérte Arany életét. A költő levelezésének bizonyos darabjai jól bizonyítják, hogy lelkifurdalással gondolt arra, hogy nem tud megbirkózni a rendelkezésre álló forrásanyaggal, s a történelmi tárgyú eposz számos, különböző pályaszakaszában felvázolt tervei ellenére a *Bolond Istókhhoz* hasonlóan befejezetlen marad.

A levelezésen végigtekintve a félbehagyott munkák feletti sajnálkozás szembeszökő, a töredék szó visszatérő motívum. Toldy Ferenchez írott, 1857. január 27-én kelt üzenete jóval a *Keveháza* megjelenése után, de a nagyobb kompozíciókkal való küzdelmes munka közepette fogalmazódott meg: „Az is lehet, hogy van, úgy élet-, mint irodalmi pályámban valami humoros. Töredék ez is, az is... Bevégzetlen élet, bevégzetlen munka — olvastam kegyed előtt egy töredékben. Romok, romok!”¹

Az idézett sorok a készülő *Csabára királyfi Előhangjára* vonatkoznak, melyből Arany a Nagykőrösre látogató Toldynak, a Hunfalvy testvéreknek és Csengery Antalnak olvasott fel, s mely gesztust követően barátai biztató levelekkel és forrásmunkákra vonatkozó javaslatokkal ösztönözték a tárgygyal küzdő író.

A Toldi-trilógia nagy megszakításokkal ugyan, de har-

minc év küzdelem után, több, félbehagyott, félretett és nem is hasznosított szövegvariáns dacára nyugvópontra jutott: 1879-ben megjelent a Toldi szerelme, mely – miként Révai Mór János könyvkiadó-vezető emlékirataiban figyelmeztet erre – a XIX. század legnagyobb könyvsikere lett.

A Csaba-trilógiáról mindez nem mondható el, hisz kerek egészként csupán annak egyik darabja, a *Buda halála* készült el, mely 1864-ben Nádasdy-jutalomban részesült ugyan, de nem aratott osztatlan sikert.

A költőt vélhetően már 1847 óta foglalkoztatta egy (népies) eposz megírásának a gondolata, miként erről Petőfi Sándornak címzett, az év február 28-án írt leveléből következtethetünk.² A levélben a *népies eposzt a nemzet költészete* kifejezést nem véletlenül játszatja egymásba: ekkortól homályos, de a szabadságharc leverését követően egyre konkrétabb utalásokból is kideríthetően foglalkoztatta egy közérthető nyelvezetben íródott nemzeti hősköltemény megírása, mellyel az elveszettnek hitt magyar ősi/naiv eposzt pótolhatná. Arany koncepciója azonban folyamatosan változott, 1847-ben még Árpád és a honfoglalás korát gondolta tematizálni³, ám több olyan impulzus érte, mely Attila korára irányította a figyelmét.

A költő munkájához számos történelmi forrást tanulmányozott, s baráti köréből többen ösztönözték az anyaggyűjtését. A gyarapodó ismeretanyag nemcsak segítette, de akadályozta is Aranyt a munkában: a feldolgozott kútfőkkel és szakirodalommal párhuzamosan bővült a Csaba és a hun trilógia koncepciója – s bár több tervvázlatot is készített –, befejezetlen töredékek sora készült el csupán.

1853-ban született meg a tematika első darabja, a *Keveháza* című – Gyulai Pál terminológiáját elfogadva – kised eposz. A hun tematikájú kompozíció elő-

¹ Arany János – Toldy Ferencnek, Nagy-Kőrös, aug 11. 1857. AJÖM. XVII. 94-95.

² Egy pár szót az eposzról. Csák és Rákóczi – sőt Dózsa is – megfordult az én fejemben: de ott a nagy bökkenő, a censor óna. Dózsát mosolygód talán? hisz tette nem volt egyéb, mint egy kis reactio a természet örök törvénye szerint. Historiában ugyan semmivel bírók harcza a vagyonosok ellen: de szerintem elnyomottak az elnyomók ellen. Istentelen(?) rab- szolgáladás Szent Domingón. Ha én valaha népies eposz írására vetném fejemet: a fejedelmek korából venném tárgyammat. Festeném a népet szabadnak, nemesnek, fegyverforgatónak, ... a fejedelmet atyának, patriarchának, elsőnek az egyenlők közt. Festenék szabad hazát, közös hazát; megtanítanám a népet, miképp szeresse a hont, mellyért eldöde vére folyt. Mert bizony nem a mai nemesség vére volt az, mely visszaszerezte Etele birodalmát: az a vér részint csatatéren folyt el, részint a magvetők igénytelen gubája alatt rejlik. Az a vér szolgavérré sohasem fajulhatott; mai napig is daczol a zsarnoksággal; azért durva, nyakas, megigázhatlan; de azért merész, őszinte és tiszta is. Arany János – Petőfi Sándornak, Szalonta, febr. 28. 1847., AJÖM. XV. 59.

³ „A népepos még tervben sincs. Lehetne venni illyet a vezérek, főleg Árpád korából. Akkor még az egész magyar nép szabad és harcos volt. Csupán azt akartam kérdeni: nem chimaera-e nép-epost gondolni?” Arany János- Szilágyi Istvánnak, Szalonta, nagypéntek [ápr. 2.] 1847. AJÖM. XV. 77.

tanulmányaként is felfogható mű, mely a tárnokvölgyi csatát dolgozza fel, a Szikszói Enyhlapokban jelent meg, s benne Arany, miként Voinovich Géza fogalmaz: „a hunok beáradását festi Pannónia földjére, Atilla elődei korában.”⁴

A töredékesség kérdése szempontjából *Keveháza* köztes státusza számos filológiai-textológiai kérdést vet fel. Egyrészt önálló műalkotásként is felfogható, hisz 1856-ban a *Kisebb költemények* közé sorolta a szerző, hasonlóképpen eljárva az 1867-es összkiadás esetében is. Azonban az önmagában lezárt, kerek egész művet a hun eposz fennmaradt tartalmi vázlatai szerint Arany a későbbi Csaba-trilógia szinte valamennyi vázlatába belekomponálta. (Nem ritka Aranynál a szöveg a szövegben módszer alkalmazása: A *Buda halálában a Rege a csodaszarvasról* című ballada, a *Toldi estéjének* második, a végső szövegvariánsába a *Szent László - ballada* került.) Erről a kérdéstről a kompozíció vizsgálata kapcsán szólunk.

A *Keveháza* hosszas anyaggyűjtést követően viszonylag rövid idő alatt születhetett meg, hisz a leveleiben kisebb alkotói válságról panaszkodó Arany 1852. december 1-jén írja Tompának, hogy: „Hatodszor: A Szikszói Enyhlapok, számára is kell valamit küldennem, mert még nem küldtem semmit. Terra incognitán akarok járni; bezzeg, ha megint eltévedek! —”⁵ A mű végül 1852. december 8-án már készen volt, s a Császár Ferenc által szerkesztett, a levélben is hivatkozott segélyalbumban, a Szikszói Enyhlapokban jelent meg 1853-ban.

Az említett kiadványt Császár Ferenc szerkesztette, s miként a mű bevezetőjében is olvasható, a tűzvész elszenvedett szikszóiak felkérésére és „fölsegélésére” készült az antológia. Ez a motívum fontos a mű keletkezése szempontjából, hisz Császár többször kért szöveget Aranytól, aki ritkán adott – ez alkalommal azonban igen.⁶ A szerkesztő két, 1852-ben írott, de elvesztett levelében kérhetett Aranytól kéziratot (e levelekre a költő több helyütt utalt levelezőpartnereinek),

és végül el is küldi a művet a szerkesztőnek, de jelzi például Tompának, hogy ezt követően már nem fog újabbakat postázni. Az ötvenes évek elején évente másfél tucat verset ír, kevés küldhető szövege van.

Mégis a szabadságharc leverését követően több, karitatív célú album számára is adott át verseket a költő. A forma nem volt a korszakban szokatlan, miként Gyulai írja: „A jótékony célú albumok korát éljük, kezdetnők, mint kezdé hajdan némely megyei szónok: korunk a haladás kora. Nem gúnyolódni akarunk. Isten mentsen! Sőt ellenkezőleg, éppen mert szívünkön fekszik a jótékonyosság és irodalom ügye, sajnáljuk, hogy a közönség és író részvéte egyképp lankadni kezd.”⁷

Valójában a sajtócenzúra miatt hallgatásra kárhoztatott folyóiratok helyett egy átmeneti publikáció médiumnak tekinthető az album/antológia forma, melyekben fontos, ekkor írt művek jelennek meg.⁸

A *Szikszói Enyhlapokat* szerkesztő Császár Ferenc – aki több lap munkatársaként és szerkesztőjeként, a Pesti Hírlap alapítójaként is ismert volt az 1850-es évek elején – is érdekes jelensége a korszaknak.⁹ Arany az általa szerkesztett folyóiratokba, így az 1853-ban megindult, tudományos és szépirodalmi, művészeti lapnak számító *Divatcsarnokba* is adott verset.¹⁰ (A vigasztaló, Ágnes asszony).

A gyűjtemény és benne Arany versének fogadtatása sem érdektelen. Gyulai Pál a következőket írja az antológiáról: „A szüntelen ostromlott közönség rá kezdett unni. Úgy látszik, mintha az albumokért történetek volna a szerencsétlenségek. Üzérkedési hírbe jött az ügy. Odajutánk, hogy némi gyanúskodással nézik a jótékony célú albumokat, azon lendületről pedig, melyet irodalmunknak kül- és belterji tekintetben adni látszanak, már alig lehet szó.”¹¹

Hogy a kötet nem keltett nagyobb visszhangot, arra Gyulai esztétikailag máig is helytálló azon ítélete adja meg a választ, melyben még a korszak legismertebb és népszerűbb íróinak, költőinek, Tóth Kálmán,

⁴ Voinovich Géza, Arany János életrajza 2. kötet, 1849-1860. Bp., 1931., 163.

⁵ Arany János – Tompa Mihálynak, Nagy-Kőrös, dec.1. 1852. AJÖM. XVI.:, 123.

⁶ Arany alig hat évvel korábban, 1847-ben maga is gyűjtőakciót szervezett a tűzvész áldozatául esett szülővárosának.

⁷ Gyulai Pál, Szikszói Enyhlapok, Uo., Bírálókat, cikkek, tanulmányok., 33.,

⁸ Losonczy Pfünix (Az ó torony, Családi kör), Nagyenyedi Album (A dalnok búja), Részvét könyve (Bolond Istók).

⁹ Vö: Suhayda, János *Emlékbeszéd Császár Ferencz tiszteleti tag fölött.* Értekezések a társadalmi tudományok köréből, Pest, Magyar Tudományos Akadémia, 1871.

¹⁰ Vö.: *A vigasztaló, Ágnes asszony jegyzetei.*

¹¹ Gyulai Pál, *I.m.*, 34

Szász Károlyt, Lévai József munkáit is elmarasztalta, s a többi alkotóról lakonikusan csak ennyit jegyzett meg: „Ezekon kívül a többi csaknem botrány. A szerkesztő egy csoport kezdőt vezet be, kikben még eddig a tehetségnek legkisebb jel sem mutatkozik s kinek némelyike verselni is alig tud.”¹²

Gyulai kiemeli Aranyt a sorból, s a költemény atmoszférateremtő hangulatát és tárgyválasztását méltatja: „Távolról halljuk a harci zajt s a jelenetek mintha elmosódó álmokképek volnának. E költemény el nem ragad, sem nagyszerű jeleneteivel nem vonz, inkább merengésbe ejt s álmodozunk pillanatokra a múlttól; néha egy kúrtriadás ébreszt, látjuk a turulos zászlót, a küzdő hadakat, a haldokló Kevét, a temetkező táborot, a megújult harcban vívó Bendegúzt és Detrét, a győzelem áldomását s midőn eltűn előlünk az éneklő dalia, mintha a jelenkori dalnok állana előttünk, ki méla kedvvel borong a múlton.”

Arany a *Keveházával* párhuzamosan dolgozott a *Csaba királyfin*, melyből 1853-ban elkészült az *Első dolgozat*ként emlegetett szövegegyüttes: a kompozíció első és a majdnem teljes második éneke, valamint a hatodikból egy kisebb töredék. (Ld: I. tábl. – a köv. részben.)¹³ Ezt azonban Arany félretette, és annak megőrzött kéziratára – Voinovich Géza szerint, aki 1953-ban sajtó alá rendezte a művet – Arany ráírta: „Hun monda, 1853. Legelső töredékek.”¹⁴

A *Szász Detre* című első ének a győztes csata után Rómából visszatérő Attila elleni összeesküvés tervét beszéli el az egykori szász hadifogoly, Detre, valamint Walamir gót király között lefolyt beszélgetés narratív struktúrájában. Arany azt a jóslatot is beleszővi a történetbe, mely szerint Etele/Attila halála után fia, Csaba fogja majd a széteső birodalmat feléleszteni. A *Krimhilde* címet viselő, befejezetlen részben Detre Attila kegyvesztett feleségének támogatását próbálja elnyerni a vezér megbuktatásához. A hatodik ének-töredék a már elhunyt Attila alakját megidéző regös-éneket helyezi középpontjába, melyet néhány értel-

mező, pl. Grexa Gyula¹⁵ szerint a *Keveháza* szövege követett volna, ha Arany nem hagyja félbe a kompozíciót.

Ám Arany félretette művét, melynek okát Gyulai Pálhoz írott, 1854. január 21-én kelt leveléből érthetjük meg: „Ha azt hiszed, hogy én itt valami óriási előmenetelt teszek akár Toldiban, akár a hunnicákban, akár más egyébben – fölötte csalatkozol. Javítgatok biz én, öcsém, de mit? Négy osztálybeli tanulónak stilisztikai bűneit, hetenkint!”¹⁶ Legfőbb nehézségét a rendelkezésre nem álló forrás- és történeti anyag hiányában látja: „Hol az anyag? a gazdag mondaör? mythologia? Csináljunk! Köszönöm szépen. Ezt csinálni nem lehet, ez csinálódik! Nem tudom, benne van-e az *aesthetica* szótárában a terminus: eposzi hitel’, de én annyira érzem ennek hatalmát, hogy történeti vagy mondai alap nélkül nem vagyok képes alakítani; talán nincs inventiom, phantásiám, elég az hozzá, hogy nekem, ha építeni akarok, téglá kell és mész.”¹⁷ Ezek híján csupán két esztendő múltán, 1855-ben látott neki a témának, immáron új koncepcióval. Arany pontokba szedve és narratívába komponálva is rögzítette elképzelését, melynek részleteit 1855 és 1856 között dolgozta ki, de ezt a koncepciót sem tudja megvalósítani. (II. táblázat – a köv. részben.)

A tervvázlat szerint egy hárompillérű struktúrában, trilógiában gondolkodott, melyhez egy előhangot is írt, melynek autográfja az Akadémiai Könyvtár és Információs Központ kéziratárában maradt fenn. A kompozíció első része Etele és Buda történetét beszéltet volna el a cselekmény origójában Buda azon gesztusával, mellyel megosztja az uralkodást öccsével. A második ciklus Etele két hitvesének, Krimhilda/Ildikó illetve Ríka/Réka vetélkedését tematizálta volna, mely versengésnek valódi tárgya gyermekeiknek, Aladárnak és Csabának az utódlást illető pozícióharca. A trilógia harmadik része szólt volna Etele/Attila haláláról, birodalmának feltámasztásáról, melyet a hunok Csabától reméltek.

Foly. köv.

¹² Uo.

¹³ Hogy ez valóban töredéknek tekinthető-e, arról a *Keveháza* jegyzeteiben bővebben szólnunk.

¹⁴ Voinovich Géza: *Jegyzetek. [Keveháza. Buda halála. A hun trilógia töredékei.]* AJÖM. IV. 219.

¹⁵ Grexa Gyula, *Arany János Csaba királyfijának töredékei* [Első közlemény], ItK, 1917. 1.sz., 28.

¹⁶ Arany János – Gyulai Pálnak, Nagy-Kőrös, jan. 21.1854., AJÖM. XVI. 382.

¹⁷ U.o.

Szabó Ilona Valéria

Kismarjai Bocskai István

A Bocskai-kripta

„...a mi eleink, ükapáink, nagyapáink, ősapáink, eredetüket onnan véve, magukat elföldeltetni, csendes nyugvásra eltemet- tetni, sírboltokat és síremlékeket emelni kívántak... /Bocskai István/”¹

Dies Veneris. Péntek, Vénusz napja. A nép körében élő szóbeli hagyomány – amely alól a kor történé- szei és történetírói sem tudták kivonni magukat – meghatározó jelentőséget tulajdonított a pénteki nap szerepének Bocskai István életében. Számára döntő fontosságú események kapcsolódnak ehhez a naphoz, amiben a népi hiedelem a fejedelem kiválasztottsá- gát látta megnyilvánulni, és ezt a hitet tárgyi emlé- ként írásos formájában is hátrahagyták az utókornak. Még a fejedelem életének utolsó évében, 1606-ban négy kőtáblát helyeztek el a kolozsvári Bocskai-ház kapualjában. Ezekbe a kövekbe vésve, latin nyelven méltatták Bocskai István nagyságát, és felsorolták azokat a jeles történelmi dátumokat, amelyek a neki szerencsét hozó pénteki napokhoz kötődtek. Néhány közülük, amelyek időpontját történelmi kutatások is alátámasztják: a fejedelem születési dátuma: 1557. ja- nuár 1., kinevezése váradi kapitánnyá: 1592. május 1., győzelem az álmosdi-diószegei csatában: 1604. októ- ber 15., a kassai gyűlés: 1604. november 12., megko- ronázása Rákos mezején: 1605. november 11.²

Az alábbi fordításrészlet az egyik kőlapon található, Bocatius János humanista költő által írt latin nyelvű szövegből származik:

„HÁROM ISTENNŐ ÜNNEPI TRIALÓGUSA AZON FEJEDELEMRŐL

A három legnagyobb istennő között a következő kér- dés merült fel:

Kinek a fia lesz Magyarország fejedelme?

A mienk, mondja Juno, már ragyog a vagyontól és az aranytól:

Viszont hozzáfűzte a magát megfontolt Minerva:

A gazdagságnál jobban ékesíti a királyt a bölcsesség.

Én, Pallas anya, egyedül adtam neki emlőimet.

Édes Venus nevetett: ha a ti sarjatok, miért az én

Napomon történik vele minden kedvező dolog?”

/Szerezte Bocatius János, fordította Lévai László/”³

Egy meghatározó péntek azonban nem szerepelhetett

a fejedelem életének utolsó évében készült kőlapokon. Halálának napja: 1606. december 29. péntek. Vég- tisztessége gondosan megtervezett temetési rend sze- rint zajlott le. Kassán ravatalozták fel, és a gyász- szertartásra február 2-án pénteken fejedelemnek járó pompával került sor. Ezt követően, másnap indult a fényes halotti menet a koporsóval Gyulafehérvárra, az erdélyi fejedelmek városába. Kolozsvár határában Erdély időközben megválasztott új fejedelmével, Rá- kóczi Zsigmonddal együtt több ezer gyalogos és lovas csatlakozott hozzájuk, hogy háromnapos ravatalozás és gyászolás után a felszaporodott menet Gyulafehér- vár felé induljon tovább, ahol a búcsúztatást követő harmadik napon, Magyarország és Erdély fejedelmé- nek kijáró pompával és tisztességgel február 22-én örök nyugalomra helyezték Bocskai István földi ma- radványait.⁴

Saját temetésével kapcsolatban nem sokkal halála előtt 1606. decemberében végrendelezett. Ez volt az utolsó „testamentomi rendelése”, amelynek a nagy pompa és túlzott költség elhagyására vonatkozó részétől a gyász- szertartás szervezői teljes mértékben eltekintettek. „Mi a mi temetésünknek helyét rendeltük Erdélyben, Gyulafejérvárott, mint szerelmes hazánkban, mint- hogy az odavaló fejedelmek ott szoktak eleitől fog- va temetkezni. Kérjük ökegyelmeket szeretettel, nem nagy pompával, sem nagy költséggel, hanem amint a mi állapotunk és a mostani időnek fogyatkozása szen- vedi, temessenek el bennünket tisztességesen.”⁵

Bocskai Istvánnak ezt a végrendeletét megelőzte azonban egy kevésbé ismert, korábbi testamentuma, amelyet a havasalföldi törökellenes hadjárat vezéréneként, a csata előtt, 1595-ben készített. Végakaratóban ismét hitvallást tesz származásának helyét, Kismarját illetően. „Mivelhogy Kismarjáról iratom magamat, temetségemnek is helyet az én Istenemtől ott kívánom szüleim mellett, hogy legyen...”⁶ Átok alatt (amennyiben nem teljesítik utasítását) meghagyja az örökösöknek, hogy a templomot hozassák rendbe, és testét annak kriptájába temessék, amelyet ő készítettett korábban saját maga és szülei temetkezési helyéül. Kéri, hogy a lejáratot azt követően földdel töltsék meg. „... és mikoron az én testemet az koporsóban beteszik, annak az rakott sírnak, kit én szüleimnek és magamnak temetésére csináltattam, minek előtte az ajtaját be rakják, földdel megtöltsék...”⁷

lékek formájában is valóságossá vált, amikor a csonka tornyú templom alatt megtalálták a régen eltemetett elődök földi maradványait.

A Bocskai-szabadságharc 400. évfordulóján, a református templom felújításával egyidőben, Módyné dr. Nepper Ibolya régész, múzeumi főtanácsos vezetésével kezdtek hozzá a kripta feltárásához. Számára a helyszín valószínűsítését alátámasztotta a Kismarjai Református Egyházi Levéltárban található jegyzőkönyv is: „...hogy Bocskai Istvánról elég azt ezenn Prothocolumból tudni, hogy ez ezen Nemes Városból származott, kinek Boldog Emlékezetű Eleinek meghidegedett és már porrá vált tetemei, a Templomnak criptájában temettetvén mostan is itten nyugosznak”⁸.

Ennek a korábbi végrendeletnek a megírásakor még nem tudhatta, hogy a történelem színpadán a sors milyen nagy szerepet tartogat még számára, és miután azt tisztességgel beteljesíti, rászolgál, hogy végső nyughelye az erdélyi fejedelmek székhelyén, a fejedelmek rangjához illően a Gyulafehérváron található Szent Mihály székesegyházban legyen.

A kismarjaiak pedig olyan, a Bocskai-család iránt érzett hűséggel ápolták a kripta emlékét, mintha korábbi rendelkezése szerint jötevőjük, maga Kismarjai Bocskai István is abban nyugodna. Ott kell, hogy legyen a kripta a templomban, az úrasztala alatt, hangoztatták kitartóan. A kollektív emlékezet pedig, mint parázs a tüzet, ébren tartotta a hitet annak ellenére, hogy több mint kétszáz évig nem tudtak erre kézzelfogható bizonyosságot felmutatni. Aztán 2004-ben a szójhagyományban és írott forrásokban őrzött tudás tárgyi em-

A jelenlegi kismarjai református templom a XIX. század elején épült, azonban helyén már a XIII. században Árpád-kori templom állt. A vezető régész beszámol róla⁹, hogy az ásatás során az Árpád-kori templom szentélye alatt először a sírkamrához vezető lépcsősor, aztán a keresztboltozatos, késő gótikus – kora reneszánsz stílusban épült belső tér vált láthatóvá. Azonban a kripta valószínűleg az új templom építése (1804-1805) közben sírrablás áldozatául esett,

és a mennyezet felől történt betörés következtében kétharmad részig megtelt földdel. Ennélfogva a tíztizenegy gyermek és felnőtt személytől származó csontot, koponyát „háborított” állapotban találták. A gyermekcsontok arra utalnak, hogy a Bocskai nagyszülők és ősök mellett a gyerekként elhunyt testvéreknek is ez a sírkamra lehetett a végső nyughelye. A kriptá 1450-1460 között, Mátyás király uralkodásának idején épülhetett.

A kismarjai református templomban feltárt és ezt követően felújított Bocskai-kriptát 2006. szeptember 23-án a bécsi béke 400. évfordulóján rendezett ünnepi istentiszteletben a Tiszántúli Egyházkerület püspöke Bölcskei Gusztáv áldotta meg.¹⁰

Az emlékhelyé kialakított templom méltó színhely arra, hogy lerójuk kegyeletünket hazánk egyik legnagyobb történelmi egyénisége, Kismarjai Bocskai István, Erdély és Magyarország fejedelme előtt.

A murányi vár

Szabó Ilona Valéria

A „murányi kaland”

„...egyetlen magyar asszonyt sem ért még az a dicsőség, hogy annyi különböző természetű, hajlamú és tehetségű költő foglalkozzék vele.” /Acsády Ignác/

Az interneten böngészve egy középkori várat ábrázoló korabeli metszetre bukkantam. A Rimaszombattól mintegy 50 km-re található Murány várat ábrázolta. Barátainkkal minden éven elmegyünk túrázni valamilyen különleges helyszínre, és ez első látásra olyanok ígérkezett, még akkor is, ha mára már csak a romjai maradtak fenn.

A még virágkorában ábrázolt, kősziklákra épített erődítmény szinte bevehetetlennek látszik.

Arany János így ír róla:

„Szédítő magasra helyezték e várat,
Hová felrepülve a madár is fárad,
Óriás kőszalag viselik ott gondját,
És, mint féltő kincset, tenyerökben hordják.
Az ágyúgolyó is félúton leszédül:
S szárnya-szegve hull le légi ösvenyérül,
Vagy a sziklafalba ütve olykor magát,
Széjjelzúzza benne kemény vas homlokát.”
Murány ostroma (1847)

Nem is lehetett azt elfoglalni harccal, legfeljebb csak cselszövésessel. Ezt örökíti meg a kor legismertebb románca, amely **Wesselényi Ferenc** nádor és a vár úrnője, **Széchy Mária**, illetve az irodalomból ismert nevén a **Murányi Vénusz** között szövődött.

¹ **Varga Gyula**, Egy falu az országban, Debrecen, 1978, 220-225. Bocskai István által Kismarja mezővárosának adományozott kiváltságlevele

^{2,3,4} **Szekeres Gyula**, A BOCSKAI-SZABADSÁGHARC 400. ÉVFORDULÓJA III., „AGJ V R ISTEN MOSTIS ILJ FEIEDELMET ...” Bocskai István emlékezete a néphagyományban, 100-101, 114, 270-277.

⁵ **Bocskai István** testámentomi rendelkezése. Kiadja Szigethy Gábor, Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1986.

^{6,7} **Radvánszky Béla**, Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században. III. kötet. Budapest, Hornyánszky-Knoll, 1879., 169. „92. Bocskai István végrendelete”

⁸ **Kismarjai Ref. Egyházi Levéltár**

⁹ **Sárkány Viola**, A kismarjai Bocskai-kriptá. Honismeret, 2004/5. 7-10.

¹⁰ **Sárkány Viola**, A Bocskai-kriptá avatása és a Bocskai-díjak átadása. Honismeret, 2006/6. 99-101

Úton (részlet a kisregényből) 3. rész

1742. Batta

A számos irodalmi forrás közül elsőként a realitások talaján mozgó prózát, *Acsády Ignác Széchy Mária 1610–1679* című, a hősnőről írt monográfiáját olvastam. Az életrajz önmagában is élvezetes, ráadásul az alaptéma mögött sokrétű társadalmi és történelmi háttér bontakozik ki.

A romantikus történet legsikeresebb előadója a kortárs **Gyöngyösi István** volt, akinek 1664-ben jelent meg a *Márssal társalkodó murányi Vénus* című verseszete. Azzal együtt, hogy a cselekményt gyakran megszakítja mitológiai és történelmi epizódokkal, abban a korban az emberek mindenhol ezt olvasták, vásári ponyván árulták, másolatokban terjesztették. A továbbiak során még legalább 10 kiadásról tudunk.

A téma a későbbiekben is vissza-visszatért, és a „murányi kaland” feldolgozásában olyan írók és költők láttak fantáziát, mint *Acsády Ignác, Arany János, Jókai Mór, Jósika Miklós, Kemény Zsigmond, Kisfaludy Károly, Mikszáth Kálmán, Petőfi Sándor, Tompa Mihály...*

A siker titka a legendássá vált hősnő személyiségében is rejlett. A korban szokatlan férfias foglalatosságok érdekelték: szeretett halászni, vadászni, kedvelte a paripákat, értett a vadászkutyákhoz, férfi módra ülte meg a lovat, jól bánt a fegyverekkel. Nem nehéz elképzelni erről a Murány várának háztartását és életét önállóan is irányítani képes, először megözvegyült, majd később elvált asszonyról, hogy nem volt ínyére az alárendelt szerepkör, amelyet a közös örökség jogán ráköltöző két sógora neki kijelölt, majd még ezt is sokallva, mindent megpróbáltak megtenni annak érdekében, hogy az egyedülálló, csak magára támaszkodható Széchy Máriát a vár elhagyására kényszerítsék. Ő azonban nem rettent vissza attól, hogy magát és érdekeit megvédje. Sógorait kicselezve, vadregényesen veszélyes kalandok közepette, éjszaka, maga készítette kötélhágcsón engedte fel Wesselényit és embereit az erősségbe, és adta át nekik a várat.

A téma részletes kifejtése itt található: Szabó Ilona Valéria, A Murányi Vénusz, tanulmány, Poly-Art Antológia 2021.

Források:

Acsády Ignác: *Széchy Mária 1610–1679* (1885)

Arany János: *Murány ostroma* (1847)

Gyöngyösi István: *Márssal társalkodó murányi Vénus* (1664)

Hernold Josef már napok óta készült erre a beszélgetésre édesapjával, a híresen szigorú parasztemberrel. Hernold Simon mind a két gyereket már kicsi koruktól munkára fogta, mindegyiket a korának megfelelően. Josef az anyjának is segített a ház körül, ellátták a lábás jószágot, veteményeztek a konyhakertben, mindent megtermelve, ami a háztartásban kellett. Simon minden nap délben pontosan a harangszókor leült a terített asztalhoz, nem tűrte el, hogy valaki is hiányozzon. Hajnalban kelt a két fiával, ellátta a lovakat, teheneket, disznókat, aztán indultak a földekre. Szántottak, vetettek, arattak, mint minden ősük.

Simon szorgalmas ember lévén egyetlen gyermekként, ami akkor ritkaságnak számított, jelentős nagyságú földet örökölt. Tíz holdat fent a hegyen a halmok mellett, három holdat az oda vezető úton, ahova a kukorica mellé szőlőt telepített, ami annyira jól sikerült, hogy kedvet kapott hozzá, és az Alsószőlőnek nevezett földjét is öt éve beültette szőlővel. A Bara patak mellett a három holdon megtermelte a búzát, ami fedezte az egész évi kenyérnek valót. Ami felesleg volt, azt eladta az érdi piacon, a túró, tejfölt, vaj, tejet, zöldséget a felesége a kofahajóval vitte hetente egyszer a vásárcsarnokba Pestre.

Simon takaros házat épített a falu közepén a Fő utcán. Pincét is fúratott a hegy alá, gondolva a borra, ahogy termőre fordult a szőlő. Már a hordókat is elkészítette a helyi bognárral. Ragaszkodott minden barázdához, azért dolgozott hajnaltól késő estig, hogy egybe tartsa, amiye volt, amiért megdolgozott, nemcsak ő, hanem az egész család.

Fiáról, Josefról már kicsi gyermekként kiderült, hogy nagyon ügyes keze van. Fűrt, faragott, mindenből, ami a kezébe került. Először csak fabábukat a lányoknak, játékokat saját magának és öccsének, Mathiasnak. Később édesanyjának a konyhába díszesen faragott tálalót, polcokat a kamrába.

Tizennyolc évesen már a falusiak is sorra rendelték tőle a lányok hozományát őrző ládákat, még ágyakat is a tiszta szobákba. Egyre kevesebb ideje jutott apjának segíteni, amit az igen rossz néven vett. Ebből aztán számtalan vita kerekedett. Simon azt bizonygatta,

a föld az, amire a család megélhetését alapozni lehet. Abból a kevés pénzből, amit kap a falusiaktól, nem éri meg időt áldozni.

Josef meg úgy vélte, hogy ha az Isten tehetséget adott, hogy csodás dolgokat hozzon létre a fából, csak elpazarolja a földeken meg az állatokkal való véget nem érő munkával. Legfeljebb télen, amikor mindent befedett a hó, maradt volna egy kis ideje kedvenc elfoglaltságához. Ezen a télen még erre sem maradt reménye, mert Simon úgy látta, új nádtető kell az istállókra, gazdasági épületekre. Josef elkeseredésében az anyjához fordult, aki titokban, nem merve az úrval ellenkezni, mindenben támogatta, és büszke volt tehetséges fiára.

– Édesanyám, Apám már megint kitalált munkát nekünk, ha nincs semmi, akkor talál. Én ezt már nem bírom tovább.

– Várjál, fiam, legalább addig, míg levágjátok a nádat, és megjavítjátok a tetőt. Apád nem olyan fiatal, hogy a létrára mászkáljon.

– Mire várjak, Édesanyám, azt mondja meg? Tavasszal szántani kell, aztán vetni, nyáron aratni, aztán jön a szüret. Ennek soha sincs vége. Tudja jól, mit akarok, ma este beszélek is vele.

Katalin tudva, ebből nagy vita lesz, arra hivatkozott, hogy a komaasszonyát megylátogatni.

– Édesapám – kezdte Josef, amikor a három férfi egyedül maradt –, kérnék valamit.

– Csak pénzt ne kérjél, fiam – hangzott a jókedvű válasz, Simon kedvenc mondása, ha valaki kért tőle valamit.

– Nem, Apám, nem pénz kell, de ha így belegondolok, talán az is. – Na! – nézett most már Simon érdeklődve a fiára. – Ne csigázz tovább, fiam. Mondd, mit akarsz!

– Elmennék, Édesapám.

– Aztán hova, fiam, ilyen késő estén? Tán valamelyik lányhoz, de ahhoz meg minek pénz? Nincs most bál a faluban vagy igen?

– Nem, apám, én külföldre mennék, mesterséget tanulni. Itt már Battán tovább nem fejlődhetek. Olvastam az újságban, hogy sokan mennek tanulni mesterséget a Felvidékre, Bajorországba meg még számtalan helyre. Csak az útra kell egy kis pénz, aztán már megleszek a magam munkájából, így tervezem.

– Így tervezed, fiam? – Simon halkán kezdte, de az arca egyre vörösebb lett. – Ezt mégis hogyan képzeled? Itt hagyod rám és az öcsédre a rengeteg mun-

kát? Egész életemben azért dolgoztam, hogy rátok hagyjam a földet, amit a szüleimtől örököltem. Meghásasodtok, anyádnak is lesz segítsége a ház körül. Rátok annyi földet hagyok, hogy el tudjátok tartani a családotokat. Paulus nagyapád egyszál semmiben jött Bajorországból, apám szerzett földet, gazdálkodott, te meg fogod magad, és elmész, fiam?

Josef erre is el volt készülve. Számtalanszor hallotta már, ezeket a mondatokat. – Édesapám, magának azt jelenti a föld, amit nekem a fa. Tanulni szeretnék, de igazi mesterektől. Beállok egy céhez inasnak. Három év és itthon vagyok. Meglátja, apám, olyan mester leszek, hogy még a fővárosból is nálam rendelik meg a munkát. Hallhatja apám is, hogy szerte az országban egyre-másra építik a kúriákat, azokat be is kell rendezni. Már nemcsak a falusi népeknek dolgoznék, akik pár pengővel fizettek, vagy még azzal sem, de az uraknak is, akik igencsak megfizetnék a mester munkát. Azt meg itthon nem tudom megtanulni. Így hát, apám, én megyek, ha segít, ha nem.

Simon elgondolkodva nézett a fiára, még ordítani is elfelejtett. Rágyújtott a rövid szárú pipájára, hátha az segít a döntésben.

Talán nem olyan nagy bolondság, amit mond ez a gyerek – de ezt csak úgy magában –, ügyes keze van, nem mindenkinek ad ilyen tehetséget a Jóisten.

Katalin hazaérve csodálkozva látta, hogy a férfiak békében, csendben beszélgetve ülnek az asztalnál.

– No, hazajöttél végre? Most már tudom, miért volt olyan sürgős meglátogatnod a komaasszonyt.

– Tudtam bizony a terveiről, csak azt nem, hogy te miként fogadod. Látom, meggyőzött Josef az igazáról. Mindig úgy gondoltam, Simon, hogy te okos ember vagy, de erre aztán nem számítottam. Csak a föld meg a föld...

– Így van, de meghánytam, vettem magamban a dolgot, és úgy döntöttem, menjen a fiú. Ne hagyjuk kihasználatlanul a tehetségét.

(Folyt. köv.)

E jeles évforduló kapcsán visszatekintünk: nem a mi közösségünk irodalmi értékeire (azt már többször megtettük), hanem városunk irodalmi múltjára, kultúrtörténeti eseményszámba menő folyóirataira, hagyományaira, egyéniségeire emlékezünk.

Az ÚJ HELIKON első száma 1936. ápr. 15-én jelent meg. Két év alatt hat szám, mindegyik száz példányban, az akkor még Fejér megyei Érden és Martonvásárrban darabonként egy pengőért terjesztették. Szerkesztője Dévai István volt, kiadója dr. Lencsés Ferenc. A folyóirat 50. évfordulóján (1987-ben) Harmat Béla szerkesztésében és előszavával egy antológia és repertórium formájában emlékeztek meg az alapítók, olvashatunk a lelkes ifjúság terveiről, céljairól, de a társadalom közönyéről is.

Részletes bemutatásként, értékelésként álljon itt dr. Kelényi István írása.

Az ÚJ HELIKON emlékezete

„Néhány fiatal író – kezdők vagy műkedvelők törekvéseik megszólaltatására lapot indítottak: de nemcsak kezdő vagy dilettáns írói szándékok, hanem haladó, másutt tért nem lelő írói csoportok, törekvések szintén sokszor rövid életű folyóiratokban tűntek fel” – írja az irodalomtörténeti kézikönyv – az 1920-as és 30-as évek első felében oly feltűnően sok tiszavirág-létű folyóiratról.

Ezeknek megjelenését a korabeli sajtótörvény is elősegítette, ugyanis évi tíz megjelenéshez nem kellett lapengedély.

Valószínűleg ez tette lehetővé a 30-as évek közepe után is, hogy Érden is megjelenjen 1936-37-ben egy kiadvány (mindössze féltucat száma): az ÚJ HELIKON!

Szerzői, szerkesztői, a kiadók és úgyszintén a terjesztők is helybéli és a környéken élő gimnazisták és bölcsészek, valamint tolluk, szárnyukat próbálgatni kész literátornak készülődő ifjoncok voltak!

Csuka Zoltán, aki ekkor már 1933-tól Érdligeten él (de miután elmúlt harmincéves), szemükben nyilván öreg irodalmárnak számít, s egyébként is elfoglalt ember (ha tud is e kamasz kezdőkről), a Láthatár szer-

kesztésével foglalkozik. (Ámbár korábban már maga is húszéves ifjúként volt lapszerkesztő!) Tény, hogy e fiatalok saját „törekvéseik megszólaltatására” maguk veszik kezükbe irodalmi pályájuk, lapjuk kezdeményező irányítását. Mégpedig Érden adták ki ezt a bizonyos folyóiratot.

Lehet, hogy irodalomtörténeti, de mindenesetre helytörténeti tény, hogy érdi folyóirat jelent meg 50 éve. Megéri felidézni, és belőle mutatványszámot ajánlítani, mert minden ifjú város önismeretét és hírnevét múltjának kulturális morzsái is gazdagítják.

Az ÚJ HELIKON cím fölfelé törekvést sejtet, a múzsák szent hegyére kapszkodó akarást, titáni lobogású fiatalok Pegazusának szárnycsattogtatását. Az „új” jelzője ekkor bár annyi téveszmének is hirdetője, itt az éteri magasságba vágyók, „a tiszta etika és esztétika világába, a magasabb rendű szépségek felé” igyekeznek, miként programadó bevezetőjükben kimondják. Ennélfogva néha kissé misztikus és messianisztikus célok lebegnek előttük, ahogy ezt a parnasszusi szándékukat írásaik is tükrözik.

Közülük néhány maradandó érdekességű és értékű! Mindenképpen érdemleges fölfedeznünk a lexikonok szerint is költőként induló Dobozy Imre nevét s néhány versét, sőt cikktanulmányát és tárcanovelláját!

Talán ezen ifjú alkotók alig rejtett törekvésük (a Helikon meghódítása újból) szándékával magyarázható, hogy elsőként Berzsenyi ismeretlen arcára emlékeztetnek. Majd Kassák Lajosra irányítják figyelmünket, valamint az akkortájt Magyarországon tanító Bartalis János szabadvers-kísérleteire. A Kosztolányi halála kiváltotta kényszerű emlékezés-összegzésük is bizonyára a „homo esztétikus” iránti hódolat is.

Sok minden belekerül ebbe a folyóiratba, ami ma kisé avittnak hat, magyarázza az ifjonti hevület és a tájékozódó kezdők mindentől való elragadtatása, ami a köznapi valóságból kiragadhatja őket!

Sok minden kimarad tehát lapjukból, a kor, amelyben élnek, szintén, ami pedig ekkor már fontos téma a jelesebbeknél!

Mégis, paradox helyzet, hogy ez a hiátus is kortörténeti dokumentummá avatja a kiadványt!

Jelzi talán azt is, hogy a Kosztolányi halálakor még csupán kamasz korúak nemzedéke (gimnazisták és

bölcsészek), legtöbbje tanáraiktól sem hallhatta (dicsérőleg legalábbis) Ady vagy József Attila nevét, értékelését!

Tehát ami kimaradt az ÚJ HELIKONból szinte útmutatóbb, mint az, ami benne található, eme hat számban.

Ismétlem: 1936-37 időszaka ez!

Ez az a kor, amelyről Kosztolányi így ír a Litániában: „Az én koromban: / zörgött az egekben a gépek acélja. / Az én koromban: /nem tudta az emberiség, mi a célja” – az egyre inkább fasizálódó Európában.

Magyarországon Radnóti ekkor már egy éve nem kap állást tanárként (1936 őszétől ugyanis a „nürnbergi” faji törvény szelleme érezteti hatását), s egyre inkább érvényes „Háborús napló”-jának intelme: „A világ új háborúba fordul”, s nála az „Ó, költő, tisztán élj te most” – önelvárása!

Talán ezzel rokonítható, némileg kapcsolható ehhez ezeknek az érdi és környékén élő ifjú írói szándéktól feszülőknek is, szinte a vallásos rajongás hangján megfogalmazott vágyakozása a tiszta szertet után! Mintha abba a vágyálomba menekítenék ébredező én-tudatukat és világ-féltésüket is. A kor jelentős és ekkor már jócskán idősebb írói, költői, gondolkodói ekkortájt a világ fenyegettségét is érzik, és érzékeltetik műveikben.

Ezek a fiatalok, akik most eszmélkednek csupán, az iskolapadokból eleve egy magasabb szférába vágyódnak. S mintha a Helikonra-kaptatón szinte csupán egyetlen tisztás léteznék számukra, a művészetek világa, ahová nem ér az emberi szenvedés, világválság és szörnyűség!

Szinte kortalanul lebeg a kor problémái felett ez a lapocská, néha azonban utalnak egy-egy félmondattal a tudatukba beszüremkedő „valóságra” is.

Mint a Kosztolányi-émlékezésben is, az „Én koromban” (címmel emlegetett Lítánia) c. versben, amelyben „a XX. század vívmányait” ismerteti az elemző szerint a költő, s fölfigyelve a benne megbújó „politikai és közéleti gúny”-ra, s felismertetik, hogy Kosztolányival „a magyar irodalom nagy értéket veszített”.

Ámde ha meggondoljuk: Juhász Gyula is ezen folyóirat működése idején hal meg, vagy eszünkbe jut, József Attila ekkortájt a Szép Szó szerkesztője, hiányérzetünk fokozódik. Az Új Helikon II. évf. 2. számának megjelenési ideje (1937. okt. 15.) már jóval túl van a Guernica-n, és egy éve már, hogy „megölték őt”, mármint Garcia Lorcát, de ezekre az események-

re semmiféle utalás nem történik a lapban. Igaz, azt bevallják egy háborús regény ismertetése kapcsán: „Mindnyájan háborúban nőttünk fel, szörnyű, idegekre menő háborúban. A serdülés korának háborújában a szépség és tisztaság a szennyes és piszkos között.”

S ők, a lelki tisztaság-mámiákusaiként bíznak a jövőben. Talán ezért nem figyelnek föl az emberiséget, saját ifjúságukat is fenyegető veszélyekre? Mindannyiukat az elvont emberibe és valamiféle abszolútumba vetett hitük emeli parnasszusi magasságokba.

A kiadvány megérdemli mégis, ezen hiányosságok ellenére, vagy tán éppen ezáltal, hogy kortörténeti dokumentum legyen. S azzal, hogy félszázados jubileumáról megemlékezünk, az irodalom lokális emlékévé, a helyi történelem részévé válják!

Dr. Kelényi István
irodalom- és művészettörténész

Dobozy Imre

Márciusi vers

Adjatok meleget, színt a dalnak,
parázsló ritmust, mint a vér,
fáradt fejemnek percnyi nyugalmat,
hadd békéljen meg, aki él.
Borongó égnek csillogó kéket
és virágot, virágot a kertnek,
hadd hamvadjon el, ami éget,
hadd fájadjon el, ami kerget.

Keserű szájjal miért nem bánom,
hogy nincs a ruhámon lila ibolya,
dermedten mért csitul el a számon
kölyök örömök boldog sikolya.
Mért nem fáj, hogy a tavasz ott van
a réten, utcán, sáron, ligeten,
mért várok ködben, behavazottan,
borús mosollyal, fázón, hidegen?

Adjatok szirmot hulló virágnak,
kiszikkadt fának sűrű lombot,
e fakó, szomorú, egyhangú világnak
sok csörgősapkás víg bolondot.
Adjatok piros sugarat a napnak,
hogy sebzett vadként fusson a tél,
és mindenki adjon, aki adhat,
hogy örüljön is az, aki él.

Érdiségünk

Érd és Százhalom, Érd és Batta, Érd és Százhalombatta, ezt a két nagyságában igencsak különböző települést évszázados összefonódás jellemzi.

Erről mi az 1950 körülötti években mit sem tudunk, de gyanítom, az előttünk születettek sem. Azt viszont tudtuk, akik itt éltünk ebben az alig kétezres lélekszámú kis eldugott faluban, sok mindenért Érdre kellett mennünk.

Aki elvégezte az általános iskolát, vagy Budapesten, vagy Érden tanult tovább.

A helyi kis boltokban a mindennapokban használatos dolgokat meg lehetett venni, de ha ruhaneműért, a mezőgazdasághoz szükséges nagyobb eszközökért ki kellett menni a faluból. Szombaton, a piaci napon sok battai felkerekedett, és ment a piacra. Ez az állatokra is vonatkozott, mert állatvásár már évszázadok óta működött Érden. Nemcsak a szomszédos településeken, de országosan is híre volt az érdi állatvásárnak. Saját emlékeimből arra tudok hagyatkozni, hogy ha valaki súlyosabban megbetegedett, szakorvoshoz Érdre jártunk, még vérvételre is. Gyógyszertár is csak Érden volt.

Hivatalos ügyeket Érden kellett intézni, főleg a földhivatalban sokszor fordultak meg, és vártak órákat az battaiak is az ügyintézőre.

Sorolhatnám a végtelenségig, hogy mi minden kötötte össze Érdet és Battát.

Az általános iskolában történelemből és irodalomból sok mindent tanultunk, de helytörténetből szinte semmit. Azt minden battai még mindig úgy tudja, hogy Batta törökül itatót jelent, amiről kiderült, hogy ez sem igaz.

1998-ban néhányan megalakítottuk a Százhalombattai Faluvédő Egyletet, az első civil szervezetet azzal a céllal, hogy nyilvánosan is helyet kapjanak a falut fenyegető környezeti hatások, valamint feleleveníteni a helyi hagyományokat, a faluban történeteket eseményekről és emberekről.

Elindítottunk egy negyedévenként kiadott pár oldalnyi újságot Faluvédő címmel, majd 2013-ban a havonta megjelenő Százhalom újságot. 2014-től pedig évente egy, a régi kalendárium mintájára készített Százhalom Kalendárium c. kiadványt.

Minden azért fontos a történetünk szempontjából, mert akkor kezdtem a környezetvédelem helyett (amit átadtam a nálam fiatalabbaknak) foglalkozni nemcsak Batta, de a környező települések, főleg Érd helytörténetével. A munkatársunk Szegedinác Anna, aki a Matrica Múzeumban dolgozott, akkor már gyűjtötte hangszalagon a helyi emberekkel történő beszélgetéseket, még éppen időben. Anna tudva, hogy én főleg az újságnál helytörténettel foglalkozom, megemlítette, hogy ha tudni akarok hiteles forrásból származó adatokat, eseményeket, keressem meg Ábel Andrást Érd Óvárosban.

Azért írom Óvárosnak, mert András élete végéig harcolt azért, hogy nem Ófalu, hanem Óváros az a része Érdnek, ami már a talán a XVIII – XIX. századtól mezőváros volt, országos vásározási jogokkal.

Életem egyik fontos eseményének tartom, hogy megismerkedtem Ábel Andrással, aki sokak és az én számomra is pótolhatatlan veszteség.

Az ő kutatásai nyomán a kiadó kérésére fogtam bele ebbe a sorozatba, amely messze nem éri el András tudását, de szerintem, nem sikerül még az őt követőknek sem.

Mert nemcsak a tudáson, a felkészültségén múlik, hanem a megélt események, emberek ismeretén.

(Folytatás következik)

Jankovits Márta
helytörténész

Falus Erzsébet: Régi idők

Naszvadi Judith vagyok.

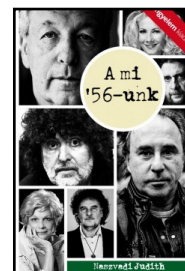
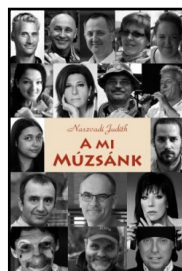

Egyszer megkérdezték tőlem, hol éreztem magam igazán otthon, hiszen számtalan helyen éltem már. Gondolkodás nélkül feleltem azt, hogy: útközben. Nem csupán turista módjára szeretem megismerni a minket körülvevő világot, hanem elmélyülni is abban. Szenvedélyesen keresem a mozgatórugókat, a benső indítékokat. Folyamatosan monitorozom önmagam és a világot. Az egyik legfontosabb kötelességemnek tartom az idővel való helyes gazdálkodást. Így lehetséges, hogy bár még nem vagyok negyven, de már elég sokat tapasztaltam.

Két Aranykönyv TOP10-es interjú- és egy verseskötetem jelent meg idáig. Emellett folyamatosan szerepelek művészeti magazinokban, antológiákban, és szívesen vállalom rendezvények, bemutatók moderálását. Néhány alkalommal kitüntettek különböző díjakkal is, amelyekért igazán hálás vagyok, ám túlzónak tartom azokat.

Civilben kétgyermekes anyuka vagyok, szociális munkásként pedig értelmi fogyatékos felnőttekkel dolgozom. A sajtókészítés, szappanöntés, gyógynövénygyűjtés, szörp- vagy lekváreltevés a mindennapjaink része. Szóval sosem unatkozunk.

Az alábbi oldalon olvashatóak prózai és lírai műveim: <https://www.facebook.com/naszvadijudith>

FELHÍVÁS

Az Érdi IRKA irodalmi pályázatot hirdet vers- és széprózaírók számára

FEHÉREN-FEKETÉN címmel.

Elvárás/biztatás: a líra és epika műnemébe tartozó költői eszközrendszer gazdagsága, a jellemábrázolás sokfélesége, a párbeszéd hitelessége, a változatos szókincs, a leírások egyedisége – mind a megjelenítés eszköze legyen, kerülve az egysíkú cselekménysort.

A téma utalhat a zongora billentyűi révén a zene mindenható varázsára, de az őszinte megnyilatkozásra is, vagy arra, hogy a pozitív és negatív érzelmek hogyan hatnak a testi-lelki harmóniára.

Feltételek: névvel, (e-mail) címmel, telefonszámmal ellátott, nyomtatásban meg NEM jelent két darab vers / vagy egy szépróza műfaji megkötés nélkül, maximum három oldalnyi terjedelem (A4), Times New Roman stílus, 12-es betűméret, 2,5 cm-es margószél, 1,5-es sortávolság.

A pályaműveket szakértő bizottság értékeli.

Nevezési díj: nincs

Határidő: 2021. szeptember 30.

Eredményhirdetés: 2021. november 19-én 16 órakor az érdi Szepes Gyula Művelődési Központban.

Díjazás: a kiemelkedőknek neves érdi képzőművészek (KÉK) adják át saját műalkotásukat.

A legjobbnak ítélt írásokból válogatás jelenik meg az Érdi IRKA-zsebkönyvsorozatban

Beküldési cím: dlnemarta@gmail.com vagy postai úton a kiadóba (2030 Érd, Szepes Gyula Művelődési Központ, Alsó u.9.)

Salvador Dalí: Elfolyó órák

Választott festményem a modern irányzat és az avantgard művészeti stíluson belül a szürrealista képalkotás egyik gyöngyszeme.

A szürrealista szó a francia „sur realisme” a realitáson túl szöösszetételből ered. Ez a stílus két világ-háború között élte virágkorát.

Megjelenítésében a tudatalatti lelkiállapot mélységeit fejezi ki esztétikai és erkölcsi korlátok nélkül. Figuratív (pontos megjelenítése a vízióknak) és nonfiguratív (tudatalatti ősi forma) ábrázolást egyaránt alkalmaznak a festőművészek ezen alkotásaikban.

Leghíresebb képviselője a szürrealista irányzatnak (nem csak a festészetben) Salvador Dalí.

Korszakalkotó és stílussteremtő volt. Extravagáns, különc és polgárpukkasztó személyiség, ugyanakkor nagy munkabírási és termékeny művész. Alkotásai jelentőséggel bírtak megannyi művészeti ágban (festészet, film, iparművészet, divat stb.).

Képei, formái, megbotránkoztatták, de minimum megdöbbenették a szemlélőt a maga korában, ennek ellenére örökre bekerült a halhatatlan képzőművészek panteonjába.

Gondolatok a festményről:

A kép hangulatában kissé groteszk, már- már bizarr, de plasztikussága és mondanivalója miatt magával ragadó. (1954. Olaj, vászon, szürrealista stílus, figuratív ábrázolás)

Témájában az idő múlását szimbolizálja.

Fő motívum a kép közepén elhelyezkedő óra, amely uralja a teret.

Egyszerűsített és központi megjelenítést láthatunk a képen. Azonnal az órára vonzza tekintetünket ez a kifejezési forma. Az óramutató és keretének arany színei és a tömb élei, amelyen az óra érintőlegesen fekszik, befókuszálják szemünket az óra-motívumra. Árnyékot vet a tömbre, hogy a már így is sötét tónusú, izgató téglavörös háttérrel még sötétebbé tegye.

A képen felfedezhető merőleges és párhuzamos vonalak, élek látszólag elkülönült irányai mégis szerves egészzé kovácsolódnak, és mintegy odavezetik a tekintetet az alkotás központi figurájához.

Az óramutatók és a szerkezet lágysága pedig harmóniába rendezi a lebegő alkatrészek agresszív szét-szórtságát, egy puha és lágy visszatérés reményét nyújtva nekik...

Ennek a tudatosan irányított fókusznak hű segítői a színek. Hiszen a közvetlen háttér, a „tömb” színeitől élesen eltér az óralap ártatlan fehérsége, melyet csak a számok és a mutatók színei piszkítanak be szégyenkezésüket jelezvén elmosódottságukkal.

A kék ég a fehér felhőkkel megpróbál ugyan némi reményt adni az idő időtlenségének, de ezt megakadályozza, és élesen elvágja egy szikla, mely örökös a halhatatlanság és örök élet ígérete felett.

De még így is szinte leugrik a képről, és azonnali figyelemért kiált az IDŐ, mert itt már rég nem az óráról, mint szerkezetéről van szó, hanem az időről, az elfolyó, tehát elmúló időről (vagy az értelmetlenül elfecsérelt időről) – ami visszafordíthatatlan, és tudja ezt a szerkezet is, mely meghajlik, elgörbül, elfolyik az idő tulajdonképp mérhetetlen és végtelen folyójában, ami a kép jobb alsó részében megbújik. És tudja, hogy ő csak „számlálója” az időnek, de nem ura. S ebbéli felismerése készíti a meghajlásra a végtelen idő előtt, amit fizikálisan is elszenved az óra.

Az óra az ember, aki csupán a maga porszemnyi léteiben tudja irányítani az időt, de az univerzum teljes időtlenségével szemben tehetetlen...

Dalí 1931-ben megfestette az Emlékezet állandósága című képet, mely akár előfutára vagy remakeje is lehetne az Elfolyó időnek.

Ugyanaz a téma. Míg korábbi műve tagoltabb, részletekbe vesző és háromfázisú időképet jelenít meg (a múlt, jelen, jövő időképet), addig a későbbi letisztultabb és egyértelműsítettebb az idő elmúlásának visszavonhatatlan reménytelenségének ábrázolásában.

Móczár Csaba
IRKA-tag

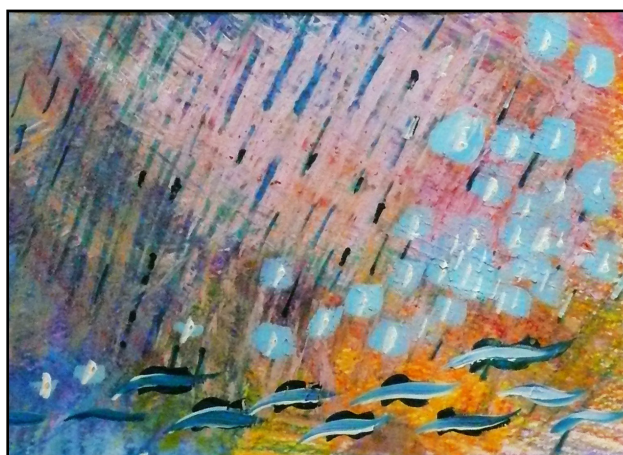
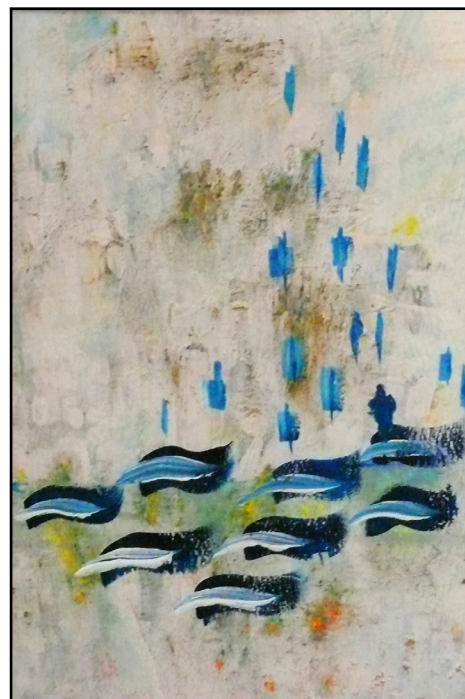
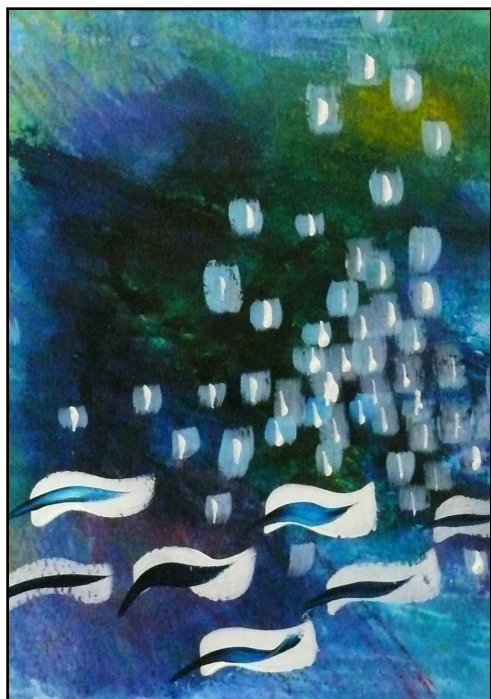
Az Arany János Közösségi Ház és Városi Könyvtár (Gyál) prózaíró pályázatán **Dylan D. Tides** második lett.

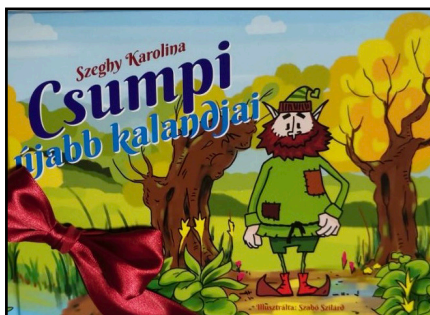
Tarnócziné Barabás Irén több képzőművészeti csoportnak is tagja lett az évek során (a KÉK-en kívül). Folyamatosan jelen van: Művészház –Több van benned, Artmania – Örömfestők, Akvarellmánia, Képzőművészet Kedvelők, Kortárs Képzőművészek, Hungarian Art Galery, Hungarian Contemporary & Guests Artists, Első Szilvássváradi Nemzetközi Művésztaбор – Legutóbb a FB-on egy számára idegen versrajongó mellékelt haikukat az egyik festményéhez.

Dr. Karácsony Istvánról egész oldalas cikk (Ádám Katalintól) jelent meg a január 6-i Érdi Újságban (7.o.)

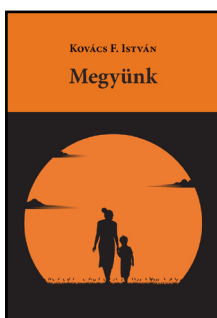
Wenszky Ágnes: Levélzön c. festménye látható az Újpesti Téli Tárlat 2020 kiállításon online (jan.22-febr. 13.) – Az Újpesti Művészek Társasága és a Polgár Centrum Újpest Galéria szervezésében

Kiss Gyöngyi: Triptichon – Sehol világ, csak belül

Csumpi, bár egy gonosznak tűnő erdei manó, épp olyan, mint bármelyikünk a való életben. Néha mogorva és rosszkedvű, de a lelke mélyén csupa jóság lakik. A meséket olvasva láthatják a gyerekek, miként válik egyre nyitottabb személyiséggé. A mesék tanulsága, hogy kedvességért kedvességet kapsz viszont, és hogy a rossz mindig elnyeri büntetését. Az izgalmakról az érdekes kalandok, különös szereplők és varázslatos illusztrációk gondoskodnak.

Megyünk. Hosszasan lehetne sorolni e kötet erényeit: a változatos és gazdag szókincset, a költői képek mesteri alkalmazását, a jellembrázolás különféle módszereit, a megjelenítés formáit, a gördülékeny és lebilincselő mesélést, a szórakoztató, fordulatos és olvasmányos történetek filmszerű

látatását...tökéletesen megkomponált, tudatos szerkesztésű és ívű műalkotások. Mély érzelmeket és gondolatokat generálnak az olvasóban.

Tisztelt Olvasóink, kedves Irodalombarátok!
Az SZJA 1%-ának felajánlásával támogathatják a POLY-ART Alapítvány munkáját.
Ez a művészeti közösség azzal a céllal jött létre, hogy városunkban és annak vonzáskörében élő alkotók számára bemutatkozási és fejlődési lehetőséget biztosítson.

E törekvést támogathatják adójuk 1%-ának felajánlásával.

A POLY-ART Alapítvány adószáma:
18667369-1-13

Versek: Baka Györgyi, Dylan D. Tides	1
Cettler Gertrúd, Gani Zsuzsanna, Karácsony István	2
Kerepesi Igor, Kósa Márta	3
Kreischer Nelly, Ludwig Géza, Lukács Mária, Máté Miklós	4
Móczár Csaba	5
Nagy-Rakita Melinda, Naszvadi Judith	6
Pálfi Nándor, Pálné O. Judit, Pergel Antal	7
Péter É. Erika, Petrik István	8
Somogyi Norbert, Szabó Aida, Szatmári Kristóf	9
Szigetvári Zsófia Petra	10
Szöllősi Bernadett, Torma Ágnes, Tormássy Erzsébet	11
Valentin István, Varga Katalin	12
Prózák: Carl Astro: Naplórészletek	12
Kovács F. István: Az Öreg Honvéd	14
Magyarádi Ágnes: Hawaii	15
Naszvadi Judith: Ádi bácsi	17
Szeghy Karolina meséje	18
Diákoldal: Cserni András verse	19
Szabó Aida (Jampa drolma) rovata	20
Tanulmány: Rózsafalvi Zsuzsa:	
A Keveháza...(1. rész)	22
Szabó I. Valéria: A Bocskai-kripta	25
Olvasni jó: A „murányi kaland”	27
Jankovits Márta rovata	28
Tízéves az IRKA	30
Ábel András nyomában	32
Bemutakozás: Naszvadi Judith	33
Műelemzés	34
Hírek, Könyvajánlók	35, 36
Illusztráció: Otthon maradtunk – festőecsettel és fazekaskoronggal 2. rész	

HONLAP: www.poly-art.hu

Érdi IRKA irodalmi-kulturális folyóirat • Megjelenik negyedévente a Poly-Art Alapítvány támogatásával • Felelős szerkesztő: Daróci Lajosné, tördelészerkesztő: Daróci Attila • A szerkesztőség levélcíme: Szepes Gyula Művelődési Központ 2030 Érd, Alsó u. 9. • E-mail: dlnemarta@gmail.com • IRKA-logó: Mezői Virág • Nyomdai munkák: Progresso Print Kft. • Kiadja a Szepes Gyula Művelődési Központ • ISSN:2062-8048